

RIKSDAGENS PROTOKOLL



1949

FÖRSTA KAMMAREN

Nr 23

28—31 maj.

Debatter m. m.

Lördagen den 28 maj.

	Sid.
Ang. Sveriges anslutning till Europarådet	3
Sammanjämningsförslag ang. avlönande av studentpräster	11
Svar på interpellation av herr Ericsson, Carl Eric, ang. vissa förhållanden i de polska hamnarna	15

Måndagen den 30 maj.

Svar å interpellationer:

av herr Bergh om utredning ang. redogöraransvaret inom statsförvaltningen	21
av herr Georg Pettersson ang. anställningen av arbetskraft vid statliga verk m. m.	25
av herr Bror Nilsson ang. reservbarnmorskornas pensionsfråga	26
av herr Grym om vidgad rätt till ersättning enligt olycksfallsförsäkringslagen	26
av herr Lundgren ang. länsbostadsnämndernas handläggning av låneärenden m. m.	28
av herr Ivar Persson om ändrade bestämmelser ang. ecklesiastika arrenden	34
av herr Karl Persson ang. tillverkningsavgiften å standardiserat hönsfoder m. m.	35
av herr Mannerskantz om ersättning till jordbrukare i anledning av inträffad sandstorm	38
av herr Carl Eric Ericsson ang. omorganisation av navigations-skoleutbildningen	40
av herr Osvald ang. importen av ogräsbekämpande preparat m. m.	44

Tisdagen den 31 maj.

Ang. tidpunkten för början av riksdagens höstsession	56
--	----

Samtliga avgjorda ärenden m. m.

	Sid.
Lördagen den 28 maj.	
Utrikesutskottets utlåtande nr 6, ang. godkännande av Sveriges anslutning till Europarådet	3
Bankoutskottets utlåtande nr 46, ang. förhöjt representationsbidrag till direktören vid riksbankens pappersbruk	11
Första lagutskottets memorial nr 46, ang. uppskov med den fortsatta behandlingen av Kungl. Maj:ts förslag till lag med särskilda bestämmelser om utskrivning från sinnessjukhus m. m.	11
— nr 47, ang. sammanjämkning i fråga om anslag ur kyrkofonden för avlönande av studentpräster	11
Måndagen den 30 maj.	
Val av ombud i Europarådets rådgivande församling jämte suppleanter för dessa ombud	21
Tisdagen den 31 maj.	
Första lagutskottets memorial nr 48, med föranledande av kamrarnas beslut beträffande Kungl. Maj:ts förslag till ändring i lagen om dödsstraff i vissa fall då riket är i krig	56
Statsutskottets memorial nr 180, ang. statsregleringen för budgetåret 1949/50	56
Bankoutskottets memorial nr 47, ang. uppskjutande av behandlingen av fullmäktiges i riksbanken förslag i fråga om fortsatt giltighet av den för riksbanken gällande ramen för tjänstetillsättningar (övergångsplan II) m. m.	56

Lördagen den 28 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 11 förmiddagen.

Justerades protokollen för den 21 och den 23 innevarande månad.

Ang. Sveriges anslutning till Europarådet.

Föredrogs ånyo utrikesutskottets utlåtande nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående godkännande av Sveriges anslutning till Europarådet.

Genom en till utrikesutskottet hänvisad proposition av den 6 maj 1949, nr 214, hade Kungl. Maj:t under återopande av propositionen bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över utrikesdepartementsärenden för nämnda dag samt med överlämnande av en den 5 maj 1949 undertecknad stadga för Europarådet äskat riksdagens godkännande av Sveriges anslutning till nämnda stadga.

Till utskottet hade jämväl hänvisats en av herr *Hagberg* i Luleå m. fl. inom andra kammaren väckt motion, nr 417, i anledning av Kungl. Maj:ts nyssnämnda proposition. I motionen hade föreslagits, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 214.

Till utskottet hade slutligen hänvisats tvenne av ministern för utrikes ärendena den 20 maj 1949 dagtecknade, till första kammarens respektive andra kammarens talman riktade skrivelser, vari Kungl. Maj:t hemställt om föranstaltande av det val av ombud till Europarådets rådgivande församling med suppleanter, var till riksdagens beslut beträffande proposition 214 kunde föranleda.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt,

1) att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition samt med avslag å motionen II:417,

meddela av Kungl. Maj:t äskat godkännande av den med propositionen överlämnade, den 5 maj 1949 undertecknade stadgan för Europarådet samt

2) att riksdagen måtte besluta, att de sex ombud i Europarådets rådgivande församling, vilka Sverige enligt Europarådets stadga vore berättigat att utse, skulle jämte suppleant för en var av dem årligen på sätt som för val av riksdagens revisorer vore stadgat väljas till halva antalet av vardera kammaren bland riksdagens ledamöter för tiden från valet till dess nytt val under nästföljande år företagits.

Herr *ÖHMAN*: Herr talman! Föreliggande ärende torde vara ett av de viktigaste, som den svenska riksdagen har att ta ställning till. Det har emellertid forcerats fram på ett, synes det mig, mycket egenartat sätt. Anledningen till denna forcering är ju inte klarlagd, men det är mycket som tyder på att de partier här i riksdagen, som äro anhängare av regeringens förslag om en anslutning till Europarådet, inte önska någon egentlig debatt innan avgörandet fattas. Det parti, som jag representerar, anser emellertid inte, att denna fråga kan få passera obemärkt. Vi måste än en gång rikta uppmärksamheten på den äventyrliga väg i utrikespolitiken, som regeringen med stöd från de borgerliga partierna har slagit in på. Denna utrikespolitiska kurs står ju i klar och tydlig motsättning till den officiellt proklamerade alliansfriheten. Vägen från alliansfrihet till blockpolitik har ju hittills markerats av landets anslutning till Marshallplanen och det bilaterala avtalet med Förenta staterna, och nu står riksdagen i begrepp att ta ytterligare ett steg på samma väg genom anslutning till Europarådet.

När det gällde att ansluta landet till Marshallblocket förklarades det från re-

Ang. Sveriges anslutning till Europarådet.

geringens sida, liksom från de partiets sida som äro med om att ta detta steg, att det inte alls skulle medföra några politiska verkningar eller på något sätt binda landet vid några stormaktskombinationer. Efterhand har det emellertid visat sig, att dessa uppgifter inte voro riktiga. Vi ha redan fått Atlantpakten såsom den militära påbyggnaden på Marshallplanen. Sverige har visserligen inte anslutit sig till denna pakt, men regeringen rekommenderar nu en anslutning till Europarådet, som betyder att vi knyts samman i vår utrikespolitik med de stater, som tillhöra Atlantpakten. Naturligtvis sägs inte detta i regeringens proposition. Liksom tidigare när det gällde Marshallplanen söker man sorgfälligt att dölja det faktiska förhållandet.

Tillåt mig därför att med endast några ord beröra det enligt min och mitt partis mening verkliga syftet med Europarådet. Ja, egentligen skulle det kunna räcka med en enkel hänvisning till att det är Churchill, som är upphovsmanen till denna nya organisation. Han deklarerade för någon tid sedan — jag citerar — att »Europarådets yttersta mål är Östeuropas frigörelse». Vad innebär en sådan deklaration om Europarådets syfte? Jo, den innebär att dess yttersta målsättning är kapitalismens återinförande i länder, som avskaffat storfinansens värde och beträtt vägen till socialism. Med vilka medel skall man nå detta syfte? Ja, det finns inga andra tänkbara medel för att nå det än aggression utifrån, ty folken i dessa länder ha så klart hävdad sin vilja att skapa en ny demokrati, ett nytt folkstyre, som gör det möjligt för dem att leva i fred, att någon inre kraft från dessa länders sida att återinföra det kapitalistiska systemet inte kan tänkas vara för handen.

Europarådets syftemål är således inte att vara en sammanslutning mellan vissa stater för att ordna vissa inbördes angelägenheter, utan organisationens yttersta syftemål är av aggressiv natur. Organisationen syftar till en ytterligare splittning av Europa, och den befordrar därigenom de krafter, som äro i färd med

att förbereda ett nytt världskrig. Att syftemålet är sådant framgår också därav, att Europarådet ju är framsprunget ur den i fjol upprättade Västunionen, alltså militäralliansen mellan England, Frankrike och Beneluxstaterna, och meningen är uppenbarligen att driva in ännu en kil i Förenta Nationerna och försätta denna organisation i ett sådant läge, att den blir ur stånd att handlägga Europas olika problem.

Anhängarna av Europarådet erkänna också understundom att det förhåller sig på detta sätt, och jag skulle kunna åberopa en rad uttalanden ur pressen i vårt land och i andra länder, som bestyrka den uppfattning som jag här gjort mig till tolk för, men jag skall nöja mig med att ta ett par yttranden.

I Förenta staterna hälsar man Europarådets tillkomst med stor tillfredsställelse och betraktar det såsom en utbyggnad av Atlantpakten. För någon tid sedan skrev New York Times, att Europarådets utvidgning till att omfatta sådana länder, som inte undertecknat Atlantpakten, »åtminstone indirekt anknyter även dessa till Atlantpakten», och här i Sverige ha vi samma tongångar. Jag vill bara erinra om vad folkpartiets största tidning, Dagens Nyheter, som för övrigt är ett utpräglat eko från Wall Street, härförleden skrev. Jag citerar följande: »För Sveriges del innebär vårt inträde i Europarådet, att det än en gång har klarlagts var vi höra hemma.» Slutligen har en ledamot av denna kammare, herr Wistrand, som är mycket initierad i dessa frågor, för någon tid sedan gjort ett uttalande till pressen, i vilket han förklarade, att »man inom Västeuropa fäster lika stort avseende vid Europarådet som vid den militärpolitiskt organiserade Atlantpakten». Jag tror att herr Wistrand har rätt. Europarådet är ett komplement till Atlantpakten, och om nu Sverige går med i rådet, så innebär det, att Sverige skall i viktiga utrikespolitiska angelägenheter samarbeta med de stater, som ha sammanslutit sig i Atlantpakten. Det är således enligt min mening klart, att det här är fråga om ett ställningstagande, som logiskt för till att

Ang. Sveriges anslutning till Europarådet.

landet knytes allt fastare till Atlantpaksstaterna med alla de faror för landets fred och nationella oberoende som det medför.

Naturligtvis maskeras det egentliga syftet med vackra ord om att organisationens uppgift är att värna om demokratin och såsom det heter de grundläggande friheterna och de mänskliga rättigheterna. Jag tror att denna demokratiska fasad bör ses mot bakgrunden av det förhållandet, att de flesta av Europarådets stater äro sådana, som hålla miljoner människor i kolonialt slaveri. Om man verkligen vill värna om de grundläggande friheterna och de mänskliga rättigheterna, borde man ju börja med att ge de färgade folken i Indokina, Malacka, Indonesien o. s. v. åtminstone någonting av de rättigheter, den demokrati och de friheter, som man säger sig eftersträva. Man talar om att det gäller att värna demokratin, men i verkligheten menar man att värna den kapitalistiska samhällsordning, som redan störtat mänskligheten i två världskrig och som nu förbereder det tredje, och därför kan åtminstone inte jag bli imponerad av de vackra orden om organisationens syfte. Om jag dessutom tillägger, att man lämnat dörren på glänt för att i en given situation kunna släppa in sådana stater som Grekland, Turkiet, Portugal och möjligen även Franco-Spanien i organisationen, står det åtminstone för mig klart vad det är för slags demokrati och vad det är för slags mänskliga rättigheter som organisationen skall försvara.

Jag skall, herr talman, inte uppehålla kammarens tid längre. Jag har bara velat anföra dessa synpunkter, och jag är medveten om att det inte, såsom saken nu ligger till, är möjligt att få igenom ett annat förslag än det som här föreligger från utrikesutskottets sida.

Låt mig i alla fall till sist konstatera, att det här från regeringens sida bedrivs ett dubbelspel i utrikespolitiskt avseende. Vi ha fått officiella förklaringar gång på gång, att Sverige skall föra en neutral politik. Man har sagt att vi skola driva en alliansfri utrikespolitik, men genom det engagemang, som landet nu

har åtagit sig, sist genom denna anslutning till Europarådet, blir det praktiska resultatet, att landet bedriver allianspolitik och medverkar i ett försvagande av Förenta Nationerna, vilken organisation det i stället borde vara det svenska folkets och statsmakternas uppgift att söka stärka.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till motionen nr 417 i andra kammaren.

Herr ANDRE VICE TALMANNEN: Herr talman! Vi borde ju vara kommunisterna tacksamma för att de avslöja hemligheter för oss, som vi inte äro medvetna om förut. Nu tror jag ju att den siste talarens citat äro något fritt tillyxade. Enligt hans uppfattning skulle Churchill ha sagt, att målet för Europarådet var att återinföra kapitalismen i de östeuropeiska staterna. Jag har ju inte alla Churchills uttalanden i fickan och vet inte vad han kan ha sagt vid detta tillfälle, men jag är livligt övertygad om att han *inte* har sagt det som herr Öhman här lade i hans mun.

Det är väl inte heller riktigt att påstå, att detta Europaråd är en utväxt på Atlantpakten. Man får väl snarare säga, att det är en följdföreteelse till Marshallplanen. Om Europarådet vore knutet till Atlantpakten, som Sverige ju enständigt har vägrat att ansluta sig till, skulle Sverige inte ha gått med i Europarådet. Men nu är det ju inte fråga om någonting sådant.

När herr Öhman gör gällande, att syftet med denna organisation är att införa kapitalismen i de östeuropeiska staterna, förstår man, att det är ömma strängar han spelar på. Herrar kommunist, både i Ryssland och här i Sverige, ha väl svårt att sova om nätterna vid tanken på det gruvliga som kan hända i de östeuropeiska staterna. Jag är för min del övertygad om att därest dessa stater finge bestämma över sin regim skulle de ändra om den utan något Europaråd. Det är ju möjligt att Europarådets verksamhet, om den nu blir så förnämlig som man drömmer om, skulle

Ang. Sveriges anslutning till Europarådet.

kunna leda till samma effekt. Den kommunistiska politikens mål är ju att via katastroferna i världen komma fram till vad kommunisterna kalla för ett socialistiskt samhälle, men som i stället är ett diktatoriskt våldssamhälle. Det är ju möjligt att om Västeuropa fölle i grus och ruiner och bleve den myrstack, som den ryska politiken väl från början drömde om att det skulle bli, skulle det bli ett Östeuropa även i väster, men om Europarådet i sin mån kan hjälpa till att resa Västeuropa på fötter igen, komma kanske Östeuropas folk att säga sig, att de också vilja ha samma förmåner. Herr Öhman menade, att de hade det så bra där borta i öster. De som verkligen känna förhållandena tro inte ett spår på det.

Jag tror inte det finns någon anledning att vi fördjupa oss i någon längre diskussion om dessa saker. Det som herr Öhman har tilldiktat Europarådet är något som man från Sveriges sida, när man beslöt sig för en anslutning, inte har tänkt sig. Det är någonting som föresvävar herrar kommunisters, jag höll på att säga, dåliga samvete, men det är ingenting som har med verkligheten att göra.

Sverige har beslutat att gå med i detta Europaråd för att i sin mån ge ett litet bidrag till Europas återuppbyggande. Jag tänker mig att förväntningarna kanske därvidlag äro litet väl högt uppdrivna, och jag tror inte att Europarådet kommer att ge så lysande resultat, som man tänkt sig — det kommer kanske att bli en pappersorganisation — men genom att ansluta oss visa vi vår goda vilja att försöka bota den sjuka värld, som kommunisterna vilja göra ännu sjukare.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **UNDÉN**: Herr talman! Jag ber att få uttrycka min tillfredsställelse över att utrikesutskottet enhälligt tillstyrkt propositionen om Sveriges anslutning till den nya organisationen. Jag vill strax säga att utskottets ståndpunktstagande inte var någon överraskning. Ut-

rikesnämnden eller utrikesutskottet ha hela tiden under de förberedande konversationerna och förhandlingarna i denna fråga hållits underrättade om hur läget har varit och vilka frågor som ha uppkommit i samband med dessa förhandlingar, och regeringen har hela tiden handlat i nära samförstånd med utrikesnämnden.

Herr Öhmans och det kommunistiska partiets ställningstagande innebär ju inte heller någon överraskning. Jag har försökt att av motionen i ämnet få en föreställning om vilka egentliga angreppspunkter man kan ha mot organisationen. Man rör sig med flera olika invändningar, och man glider över från den ena till den andra. Det är inte så lätt att komma underfund med vad kommunisterna egentligen mena. En tankegång är att denna organisation skulle utgöra något slags camouflerad militärallians, ett slags annex till Atlantpakten, och de hämta för denna uppfattning stöd i den bestämmelse i stadgan, som säger att frågor angående det nationella försvaret skola vara uteslutna från den nya organisationens kompetensområde. Aj, aj, säga kommunisterna, bara det nationella försvaret. Där ligger någonting dolt. Det internationella eller det gemensamma försvaret kanske faller in under organisationen. Det talas sålunda i motionen om att frågan om gemensamma krigsuppgifter inte uteslutes av denna klausul, vilket ytterligare bestyrkes därav, anser man, att rådets förhandlingar skola hållas inom lyckta dörrar. Det är ju, med ett milt ord sagt, en ganska artificiell konstruktion av stadgan, att man skulle syssla med gemensamma krigsuppgifter, samtidigt som man inte får syssla med frågor som beröra det nationella försvaret. Det är ju en ganska besynnerlig uppfattning, att det skulle behövas en tredje halvt camouflerad försvarspolitisk pakt, när man först har Brysselpakten, som är en militärallians mellan de fem västeuropeiska staterna, och sedan Atlantpakten, som också är en militärallians och som omfattar Norge, Danmark och Italien förutom Brysselmakterna jämte Förenta staterna och Kanada,

Ang. Sveriges anslutning till Europarådet.

bara för att i den nya pakten ersätta Förenta staterna och Kanada med Sverige och Irland. Är det verkligen något förnuft i den sortens misstolkningar? Inom parentes sagt tycks stadgandet om att förhandlingarna inom ministerkommittén skola hållas inom lyckta dörrar, om inte annat beslutas, ha överraskat kommunisterna. Man skulle tro, att det vore vanligt bland de stater, som de anse vara särskilt pacifistiska, stater som föra en särskilt demokratisk politik, att deras utrikesministerkonferenser hållas inför öppna dörrar och med tillträde av all världens tidningskorrespondenter.

Den andra invändningen, som återfinns i den kommunistiska motionen, är att denna pakt skulle ha en antisocialistisk tendens. Den skulle gå ut på kapitalismens befastande i striden mot socialismen. I motionen ha såsom ett argument för denna tolkning anförts några ord, som jag uttalade i samband med under-tecknandet av denna pakt i London. Jag skall för kammaren läsa upp ett par punkter ur detta uttalande för att därmed visa hur kommunisterna tolka mitt anförande.

Jag sade vid detta tillfälle bland annat följande: »Våra länder, som alla ha den politiska demokratin såsom arbetsform i det politiska livet, ha begynt att brottas med svårigheterna att på olika områden av det ekonomiska livet tillämpa demokratins idéer i sådana former, som där kunna visa sig ändamålsenliga. Gemensam för våra folk är uppfattningen att mänskliga rättigheter och fundamentala friheter icke få offras på den statliga maktens altare. Vi kunna måhända med utbyte upptaga många av dessa samhällsproblem till gemensam diskussion och undersökning och samverka till deras lösande i demokratisk anda.»

Ur dessa ord utläsa alltså herr Öhman och motionärerna, att mitt uttalande går ut på att man skall bevara rätten och friheten för enskilda kapitalister att exploatera massorna. Ja, det är med sådana halsbrytande vantolkningar som kommunisterna försöka att argumentera mot denna mycket oskyldiga stadga angående bildandet av Europarådet.

Inrättandet av den nya organisationen får uppfattas såsom ett försök att intensifiera internationellt samarbete inom vissa områden på det sättet, att man begränsar kretsen till stater, som stå varandra närmare på en hel del sådana fält, där internationellt samarbete kan vara möjligt. Jag har tidigare gjort en jämförelse med det nordiska samarbetet, som ju sträcker sig på ungefär eller, kanske man kan säga, precis samma fält som det som anges i stadgan för Europarådet. Vi ha bland de nordiska länderna på det ena området efter det andra försökt att komma fram till ett samarbete, uppnå vissa gemensamma resultat och bevilja varandra förmåner på särskilda områden. Här kan man säga, att det gäller ett försök att utsträcka ett dylikt samarbete till en större krets, men ändå till länder som på det hela taget ha samma standard på det kulturella området och samma demokratiska samhällssyn.

Förenta Nationerna är som sig bör en universell organisation, och den arbetar alltså på ett sådant sätt, att den kan föra med sig alla stater, oaktat deras allmänna standard och utveckling kan vara så ofantligt olika. Det är självklart att ett internationellt samarbete, som skall omfatta så många olikartade folk, måste möta många svårigheter och gå mycket långsamt, och därför ligger det självfallet någonting förnuftigt i den tankegången, att om man på särskilda områden startar ett samarbete inom en mindre krets mellan stater på ungefär samma utvecklingsgrad, kan det finnas större utsikter att nå positiva resultat inom något så när rimlig tid.

Det är många anhängare av tanken på ett Europaråd som ställa sina förhoppningar synnerligen högt och som mena att denna organisation kan vara det frö, ur vilket växer fram en ny statsbildning, en union mellan fler eller färre europeiska folk. Enligt min uppfattning skadar det inte att det finns entusiaster, som sikta mycket högt, som ha blickarna riktade mot avlägsna men i och för sig tilltalande mål, vid sidan av de mera jordbundna politiker som närmast

Ang. Sveriges anslutning till Europarådet.

syssla med de omedelbara, konkreta uppgifterna. Skulle man inom den nya organisationen kunna komma fram till en syntes mellan dessa utopister å ena sidan och dessa politiker med den starkare realitetssynen å andra sidan, så har organisationen inte skapats förgäves.

Herr WISTRAND: Herr talman! Jag ber att alldeles särskilt få instämma i vad hans excellens utrikesministern senast sade. Jag tror att det djupt betydelsefulla med Europarörelsen är, att genom den har skapats ett organ där just de människor, som sätta målet högt, få tillfälle att brottas med svårigheterna och med realiteterna.

Det står alldeles klart, att Europarådet inte kan hoppas vinna några resultat på annat sätt än i nära samarbete med regeringarna i de stater, som äro anslutna till rådet, och i former, som överensstämna med deras intentioner. Å andra sidan kan den rörelse, som först har framfört tanken på ett Europaråd, ge intentioner och impulser, som möjliggöra ett framåtskridande i världen, som icke borde kunna ses med oblidliga ögon av någon, som verkligen ömmar för Västeuropas framtid.

Vad är det i själva verket som har skett i Europa? Europa har fått förblöda under två krig, det är försvagat av krigen och deras följder. Europa ser ingen möjlighet att kunna resa sig, om det inte ges en chans till ett närmare samarbete mellan de splittrade stater, av vilka det består. Detta samarbete är inte på något sätt programmatiskt inställt på Västeuropa. Programmatiskt åsyftar Europarörelsen ett samarbete mellan de stater, som respektera de mänskliga rättigheterna, tanke- och yttrandefrihet. Samarbetet är öppet även för andra stater i den stund de vilja ändra sin uppfattning och respektera de mänskliga rättigheterna. Detta är den enkla grunden. Sedan kan man kalla tankefriheten för kapitalism, om man vill förvränga uttrycken. Det är ett sådant samarbete Europarådet syftar till.

Europarådet kommer alldeles säkert att inom den närmaste tiden få tillräckligt många och svåra uppgifter. Någon särskilt lätt väg är det inte som rådet har framför sig under de närmaste åren. Men att vägen blivit beträdd är dock en vinst, så stor, att jag inte förstår hur erinringar skulle kunna göras av någon, som känner sig andligt hemma i Väst-europa.

Vad som föranledde mig att begära ordet var emellertid en liten punkt i utskottets utlåtande, som enligt min mening icke har blivit alldeles lyckligt formulerad. I punkt 2) av utskottets hemställan föreslås, att riksdagen måtte besluta, att sex ombud i Europarådets rådgivande församling skola väljas till halva antalet av vardera kammaren »bland riksdagens ledamöter» för tiden från valet till dess nytt val under nästföljande år företagits. Denna bestämmelse har väl tillkommit för att klargöra möjligheten för t. ex. första kammaren att till sitt ombud välja även en ledamot av andra kammaren och vice versa. Man har däremot inte tänkt sig att låta valet falla på en person utom riksdagen. Det finns dock möjligheter — innevarande år tror jag dock att de sakna all relevans — att man vid något tillfälle skulle anse det angeläget att till ombud kunna välja en person, som icke tillhör riksdagen, även om det står klart även för mig att Europarådets arbete för att bli till verklig nytta måste fullföljas i den närmaste kontakt med de nationella parlamenten.

Jag har fått den uppfattningen, att man inom utrikesutskottet, i vars förhandlingar beträffande detta ärende jag tyvärr ej haft tillfälle deltaga, inte har övervägt denna sak. Det torde emellertid knappast vara nödvändigt att utöver konventionens ordalag skjuta för en regel, som begränsar riksdagens fria valrätt och omöjliggör att i ett speciellt fall välja en person utanför riksdagen. Låt mig säga att det skulle gälla en så utomordentligt viktig sak som att dra upp riktlinjerna för den europeiska metallindustriens planering — den uppgiften har faktiskt varit på tal vid de förberedande överläggningarna. Är det då inte

Ang. Sveriges anslutning till Europarådet.

tänkbart, att t. ex. de svenska metallarbetarna skulle vilja skicka en av sina män som representant till dessa överläggningar, även om han inte för tillfället tillhör riksdagen? Eller man kan tänka sig den situationen, att det gäller ett viktigt statsrättsligt spörsmål och att tillräcklig expertis på detta område inte finns i riksdagen — sådan expertis finns ju för närvarande — varför skulle man förhindras att som delegat skicka en expert, som står utanför riksdagen?

Jag tror alltså att denna bestämmelse har tillkommit utan att man riktigt tänkt över saken, och jag anser att den bör bli ändrad. I år har denna fråga emellertid ingen praktisk betydelse, då jag inte tror att det finns någon meningskiljaktighet angående delegationens sammansättning. Jag vill därför, även med hänsyn till att vi stå omedelbart inför riksdagens avslutande och att ändringsförslag i denna sena timme möjligen skulle komplicera avgörandet och i onödan vålla trassel, ej i dag framställa ett ändringsförslag, men förbehåller mig rätten att om ändring i annan form ej kommer att föreslås vid nästa års riksdag väcka frågan om en ändring som möjliggör val även av person utanför riksdagen.

Herr BRANTING: Herr talman! Jag hade inte tänkt yttra mig i denna debatt. Men när herr Wistrand så starkt underströk, att här var fråga om en sammanslutning som stod öppen för alla demokratiska stater där man respekterar de mänskliga rättigheterna o. s. v., begärde jag ordet — det var nog flera än jag som inte kunde underlåta att i det sammanhanget tänka på vad som sker i Grekland!

Vad beträffar denna sak över huvud taget vill jag för min del gärna erkänna, att det ligger en del i vad herr Öhman har anfört. Men jag delar icke hans kategoriska uppfattning om denna tillämnade europeiska sammanslutning och dess syfte. Det hela synes så pass oklart, att det är svårt att över huvud taget ha någon bestämd åsikt. Men det förefaller

mig som om det finns vissa intressanta politiska element i denna idé, att europeiska stater kanske kunna samverka och åstadkomma någonting nyttigt, *frikopplade från Amerika*.

Vilket syfte den nya organisationen egentligen har, förefaller, såsom jag nyss sade, rätt oklart. Det kommer väl så småningom att visa sig. Jag tror att den politiska utvecklingen följer andra lagar och vägar än som anvisas av dagens propaganda. För mig vill det synas som om Europarådet har ett Janusansikte, vänt både åt öster och väster.

Den politiska svagheten i denna organisation ser jag emellertid för min del framför allt däri, att det är svårt att tänka sig någon som helst europeisk samverkan så länge som Europas största centrala makt, Tyskland, ännu icke befinner sig i det skick att det kan delta. En europeisk samverkan utan ett relativt självständigt och demokratiskt Tyskland förefaller mig på det hela taget otänkbar.

Jag har med dessa ord velat helt kort markera min ståndpunkt till denna sak. Herr Åkerberg var skeptisk. Jag är också skeptisk till den grad, att jag över huvud taget inte tar någon ståndpunkt till det föreliggande förslaget.

Herr ÖHMAN: Herr talman! Hans excellens herr utrikesministern hade förgäves sökt efter de motiv, som från kommunistiskt håll anförts för vår ståndpunkt i denna fråga. Jag ber att få hänvisa dels till vad jag sade i mitt anförande här och dels till motionen.

Dessutom vill jag rikta uppmärksamheten på en sak, som finns redovisad både i mitt tal och i motionen, nämligen att vi anse denna organisation vara ett led i strävandena att försvaga Förenta Nationerna. FN har ju en Europakommission, som står under ledning av herr Myrdal, och varför skall man inte nöja sig med denna organisation när det gäller att komma till rätta med de europeiska angelägenheterna?

Jag uppfattar den nya organisationen så att den, såsom jag förut har sagt, kommer att bidra dels till försvagning

Ang. Sveriges anslutning till Europarådet.

av Förenta Nationerna och dels till ytterligare splittring av Europa. Och för Sveriges del kan det väl inte vara något intresse, att Europa splittras ytterligare. Vi måste väl ha som intresse att söka åstadkomma så stor enighet som möjligt, trots att det i de olika staterna finns skilda samhällsskick, kapitalistiska och socialistiska.

Till herr Wistrand vill jag endast säga några få ord. Han ställer frågan vad som skett i Europa, hänvisar till kriget och finner att en sådan här organisation nu är nödvändig. Det är fullkomligt riktigt, allt detta som herr Wistrand säger om kriget och om svälten och nöden i många av Europas länder, men man skall också komma ihåg att det är just det samhällssystem, vars intressen herr Wistrand försvarar, som är orsaken till det elände som övergått Europas folk. Det var ur detta samhällssystem den tyska och den italienska fascismen växte fram, som gävo det formella upphovet till det andra världskriget.

När herr Wistrand talar så varmt om tankefriheten vill jag bara hänvisa till vad för slags tankefrihet som råder i sådana länder där det kapitalistiska samhällssystemet oinskränkt får härska — Spanien, Grekland — eller där den engelska och holländska imperialismen undertrycker sina kolonier. Vad slags tankefrihet är detta? Jo, det är en »tankefrihet» som uttrycker de storkapitalistiska kretsarnas intressen, men icke en tankefrihet för folket i detta ords egentliga mening.

Herr WISTRAND: Herr talman! Herr Öhman förlägger sina funderingar angående tankefriheten så långt bort som möjligt, där det är svårast att kontrollera dem. Jag är inte så insatt i problemet om tankefriheten i Indonesien, det måste jag säga, men det finns ju en del erfarenheter här i Europa, och det är Europa diskussionen nu rör sig om.

När herr Öhman säger, att nöden och svårigheterna äro en följd av det system, som ännu tillämpas i Västeuropa, måste man ju fråga sig: Varför komma män-

niskorna över till Västeuropa i stora mängder från Östeuropa, om inte för att få det bättre? Jag har aldrig hört talas om någon vandring i motsatt riktning.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **UNDÉN**: Herr talman! Då herr Öhman anmärkte, att jag inte hade tagit hänsyn till den invändningen, att skapandet av en sådan här organisation skulle vara till skada för Förenta Nationernas verksamhet — han pekade särskilt på FN:s Europakommission, som sysslar med ekonomiska problem — så vill jag först och främst säga, att Europarådet ju inte skall syssla enbart med ekonomiska frågor. Det talas i artikel 1 om ekonomiska, sociala, kulturella, vetenskapliga, juridiska och administrativa områden, som kunna bli föremål för rådets verksamhet. För det andra tror jag att jag redan i mitt förra yttrande underströk, att Förenta Nationerna — som för varje framsteg i internationellt samarbete måste ha med sig alla sina medlemsstater — nödvändigtvis kommer att göra mycket långsamma framsteg, under det att en mindre organisation, som omsluter mera likasinnade folk på ungefär samma standard, har möjligheter att snabbare vinna resultat i detta samarbete.

Herr ÖHMAN: Herr talman! Jag vill bara lämna en upplysning till herr Wistrand, som slutade sitt anförande nyss med att säga, att han inte visste om någon som rest till Östeuropa, men där emot kände till att det gick en hel ström av folk därifrån till Västeuropa. Jag kan upplysa herr Wistrand om att vad beträffar ett land som Tjeckoslovakien är det visserligen 6 000 personer som hoppat av, men det är 18 000 personer som farit hem.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till samt vidare på avslag å vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt; och förklarades den

Sammanjämningsförslag ang. avlönande av studentpräster.

förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Herr talmannen yttrade, att han, under förutsättning att även andra kammaren bifölle utrikesutskottets i förevarande utlåtande gjorda hemställan, efter samråd med andra kammarens talman finge föreslå, det första kammaren ville besluta att vid sammanträde måndagen den 30 innevarande månad företaga val av tre ombud i Europarådets rådgivande församling jämte tre suppleanter för dem.

Detta förslag antogs.

Vid förnyad föredragning av bankoutskottets utlåtande nr 46, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning i fråga om förhöjt representationsbidrag till direktören vid riksbankens pappersbruk, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av första lagutskottets memorial nr 46, med föranledande av kamrarnas beslut beträffande utskottets utlåtande nr 35 i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med särskilda bestämmelser om utskrivning från sinnessjukhus, dels ock i ämnet väckta motioner, bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

Sammanjämningsförslag ang. avlönande av studentpräster.

Föredrogs ånyo första lagutskottets memorial nr 47, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande första lagutskottets utlåtande nr 36 i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag ur kyrkofonden för avlönande av präster m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en till riksdagen avlåten proposition, nr 169, hade Kungl. Maj:t under punkten 2 — under åberopande av 6 § andra stycket punkten 5) lagen den 30 augusti 1932 (nr 404) om kyrkofond

— föreslagit riksdagen att medgiva, att ur kyrkofonden finge i enlighet med vad föredragande statsrådet förordnat utgå anslag för avlönande av högst fyra för verksamhet bland universitets- och högskolestuderande m. fl. anställda präster.

I den i anledning av propositionen inom riksdagens andra kammare av fru *Eriksson* i Stockholm m. fl. väckta motionen nr 364 hade hemställts, att riksdagen måtte avslå propositionen »beträffande prästerlig verksamhet bland universitets- och högskolestuderande m. fl.».

I avgivet utlåtande nr 36 hade utskottet hemställt, att riksdagen, med bifall till motionen II: 364, måtte lämna Kungl. Maj:ts förslag i propositionen under punkten 2 utan bifall.

Vid utlåtandet hade herr *Hedlund* i Östersund m. fl. avgivit en reservation, vari hemställts att riksdagen måtte, med avslag å motionen II: 364, bifalla vad Kungl. Maj:t föreslagit i propositionen med avseende å punkten 2.

Enligt utskottet tillhandakomna utdrag av kamrarnas protokoll hade kamrarna vid behandlingen av utskottets ifrågasvarande utlåtande stannat i olika beslut, i det att första kammaren bifallit vad utskottet i utlåtandet hemställt, medan andra kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Med anledning av vad sålunda förekommit hade utskottet, i syfte att åstadkomma sammanjämkning mellan kamrarnas skiljaktiga beslut, i det nu föreliggande memorialet hemställt, att kamrarna måtte — med frånträdande av sina beträffande punkten 2 i Kungl. Maj:ts proposition nr 169 tidigare fattade beslut — medgiva, att ur kyrkofonden enligt 6 § andra stycket 5) kyrkofondslagen finge utgå anslag med högst 6 000 kronor för bidrag till avlönande av för verksamhet bland universitets- och högskolestuderande m. fl. anställda präster.

Herr TALMANNEN yttrade: Beträffande det föreliggande sammanjämnings-

Sammanjämningsförslag ang. avlöande av studentpräster.

förslaget vill jag tillkännagiva, att jag funnit det tveksamt, huruvida förslaget står i överensstämmelse med grundlagens bestämmelser.

Kamrarna ha vid behandlingen av första lagutskottets utlåtande nr 36 stannat i olika beslut, i det att första kammaren avslagit men andra kammaren bifallit Kungl. Maj:ts förslag i punkten 2 av propositionen nr 169.

§ 63 riksdagsordningen, som reglerar sammanjämningsinstitutet, har hittills tolkats så, att för sammanjämkning erfordras att båda kamrarnas beslut äro positiva. Härom råder full enighet mellan alla rättslärd, som uttalat sig i denna fråga, och hittillsvarande riksdagspraxis har även anslutit sig till denna tolkning. De enstaka, skenbara undantag från regeln, som kunna påvisas, torde kunna förklaras med att frågorna då varit insatta i ett större sammanhang.

Emellertid har i förevarande fall gjorts gällande, att en viss oklarhet vidlåder riksdagens tidigare behandling av det föreliggande ärendet, ity att första lagutskottets motivering i utlåtandet nr 36 icke skulle stå i god överensstämmelse med klämman. Utskottet har i motiveringen närmast uttalat sig emot inrättandet av särskilda fasta studentprästtjänster men däremot icke närmare ingått på den i propositionen berörda frågan om understöd i annan form åt studentprästverksamheten. Den senare frågan skulle alltså icke ha blivit reellt sett behandlad av riksdagen.

Detta skäl må gälla för vad det kan. Emellertid har andra kammarens talman meddelat mig, att han med hänsyn till föreliggande omständigheter icke anser sammanjämningsförslagets grundlagsstridighet vara så uppenbar, att han kommer att vägra proposition på bifall till detsamma. Med hänsyn härtill och då det på grund av den korta tid, som återstår av riksdagens vårsession, torde vara praktiskt taget omöjligt att i föreskriven ordning vinna en lösning av den konstitutionella konflikt, som skulle uppkomma, för den händelse kammaren icke godkände en propositionsvägran från min sida, har jag, ehuru med tve-

kan, stannat vid att icke vägra proposition på bifall till utskottets hemställan.

Herr PAULI: Herr talman! Efter det uttalande, som herr talmannen nu har gjort, anser jag att det finns mycket starka skäl för kammaren att avslå det här föreliggande sammanjämningsförslaget.

Det må vara att den kungl. propositionen i detta ärende, såsom herr talmannen nämnde, dels talar om inrättandet av fasta befattningar för stiftsadjunkter såsom studentpräster och dels talar om att denna fråga eventuellt skall kunna ordnas på annat sätt med bidrag ur kyrkofonden, samt att denna senare fråga icke skulle ha behandlats av riksdagen. För min del har jag dock uppfattat första kammarens beslut i enlighet med utskottets förslag såsom ett rent negativt ställningstagande till propositionen härvidlag.

Jag kunde verkligen inte föreställa mig att man, efter en sådan behandling som denna fråga fick här i kammaren, skulle kunna få uppleva ett sammanjämningsförslag som det föreliggande. Utskottet konstaterar visserligen fullkomligt riktigt: »På grund av vad sålunda förekommit måste frågan om inrättande av fasta tjänster för studentprästverksamhet anses ha förfallit.» Men sedan säger utskottet, att förutsättningar synas föreligga» för en sammanjämkning av kamrarnas beslut på så sätt, att Kungl. Maj:t jämväl i fortsättningen medgives att med medel hämtade från kyrkofonden lämna visst bidrag till en i övrigt på annat sätt bekostad studentprästverksamhet». Och ovanpå detta föreslår utskottet en fördubbling av anslaget ur kyrkofonden, alltså de facto en utökning av antalet befattningshavare.

En sammanjämkning, som bara skulle bestå i att riksdagen konstaterade att intet hinder föreligger för Kungl. Maj:t att jämväl i fortsättningen lämna visst bidrag till denna verksamhet, synes mig knappast nödvändig. Att riksdagen avslög den i ärendet framlagda proposi-

Sammanjämningsförslag ang. avlöande av studentpräster.

tionen innebar nämligen, såvitt jag kan förstå, inte något förbud för Kungl. Maj:t att i fortsättningen som tidigare lämna visst bidrag. Men hur man ur frågans behandling kan få fram, att medgivande bör lämnas till Kungl. Maj:t att fördubbla bidraget, förefaller mig i högsta grad gåtfullt.

Jag delar herr talmannens rent konstitutionella betänkligheter mot en sammanjämkning i detta fall, på grund av att första kammarens beslut dock väsentligen var rent negativt, medan andra kammarens var positivt. Men när utskottet inte nöjer sig med vad det först säger, att Kungl. Maj:t fortfarande skall kunna lämna bidrag för ändamålet, utan föreslår att detta bidrag bör maximeras till dubbla summan av vad som hitintills utgått, synes mig detta vara ett ytterligare skäl att inte gå med på den föreslagna sammanjämkningen.

På dessa grunder ber jag, herr talman, att få yrka avslag på första lagutskottets memorial nr 47.

Herr NORMAN: Herr talman! Jag röstade vid förra tillfället för reservationen, och mitt hjärta är följaktligen med i första lagutskottets sammanjämningsförslag, men med hänsyn till det läge frågan nu har kommit i på grund av herr talmannens tveksamhet anser jag det för min del riktigast att rösta för avslag på sammanjämningsförslaget.

Herr LODENIUS: Herr talman! Jag vågar inte uttala mig i den konstitutionella frågan, som jag inte kan bedöma.

Men herr Pauli sade nyss, att det inte skulle möta något hinder för Kungl. Maj:t att i fortsättningen lämna bidrag på samma sätt som skett under år 1948 och under första delen av detta år, och jag vill då nämna att det i varje fall inom utskottet meddelades att meningarna i den frågan äro delade. Det är alltså ovisst, om Kungl. Maj:t skulle anse sig kunna fortsätta att lämna bidrag till studentprästerverksamheten på samma sätt som hittills.

Om man ser denna sammanjämningsfråga ur praktisk synpunkt, förefaller det mig som om utskottets förslag skulle vara ganska tillfredsställande. Sammanjämkningen ger ju inte så värst mycket för dem, som vid det förra tillfället röstade för reservationen. Den innebar, i enlighet med den kungl. propositionens förslag på denna punkt, att Kungl. Maj:t skulle bemyndigas att anställa högst fyra studentpräster, och vill man se ekonomiskt på frågan skulle ett bifall till detta förslag ha inneburit en utgift på ca 40 000 kronor om året. Utskottet har nu allenast föreslagit, att Kungl. Maj:t skall kunna lämna bidrag även i fortsättningen till dessa studentpräster, och man har då ansett det rimligt att åtminstone höja beloppet till 6 000 kronor, alltså dubbelt så mycket som utgick under år 1948. Praktiskt sett ger som sagt detta förslag inte så värst mycket för dem, som förra gången röstade för reservationen. Och om man summerar röstsiffrorna från båda kamrarna, var det väl inte mer än en enda rösts övervikt för avslagsyrkandet.

Jag vågar som sagt, herr talman, inte bedöma denna fråga ur konstitutionell eller i övrigt ur juridisk synpunkt, men det förefaller mig som om det förslag till sammanjämkning, som ett enhälligt första lagutskott nu har framlagt, bör kunna godtagas av kammaren såsom en lämplig och praktisk åtgärd för frågans lösning.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr HERLITZ: Herr talman! Får jag med några ord ange, hur jag ser på denna sak?

Jag har alltid betraktat frågor om sammanjämkning som — inte så oerhört viktiga. Jag menar, att om man verkställer sammanjämkning i ett fall, där det kan vara litet tveksamt, så är inte någon stor skada skedd. Sammanjämkningen innebär ju, att frågan kommer tillbaka till båda kamrarna, och vill en kammare säga nej i sak, så står det den fritt. Det är helt annorlunda med frågor om gemen-

Sammanjämningsförslag ang. avlönande av studentpräster.

sam votering. Att säga att i ett visst fall gemensam votering skall förekomma, betyder att den ena kammaren skall vika för den andras mening. Men att säga i ett visst fall, att här är sammanjämkning tillåten, det betyder bara att man säger att kamrarna ha frihet att pröva saken en gång till, att man får arbeta i litet mjukare former. Med hänsyn härtill har jag alltid varit benägen att se på sådana här frågor jämförelsevis fritt.

Jag har också alltid för min del satt ett litet frågetecken för den där tesen, som ständigt och jämt upprepas i doktrinen och i riksdagens praxis, att om en kammare beslutar avslå ett förslag och den andra kammaren bifaller det, så går det inte för sig att sammanjämka. Jag har aldrig riktigt förstått, att den meningen har haft något säkert underlag i grundlagen. Riksdagsordningens 63 § säger ju bara, att om kamrarna över någon fråga stanna uti huvudsakligen eller till vissa delar olika beslut, då skall utskottet söka att de olika meningarna, såvitt möjligt är, sammanjämka. Jag har ansett, att man i sådana fall kan handla fritt efter omständigheterna, att man inte är bunden vid sådana där strikta regler som den att man inte får gå till sammanjämkning, då den ena kammaren har avslagit. Det finns ju för övrigt också undantag från denna regel, som man kan leta fram i skrifterna, där kamrarna ha gått till sammanjämkning i sådana fall. Med sekreterarens hjälp lyckades jag i går kväll, då vi resonerade om denna sak, få se ett fall, jag tror från 1930, då vi förforo så. Det var, karakteristiskt nog, i en fråga, där det liksom i dag gällde pengar. Det är ju litet ovanligt, att sådana här penningfrågor komma till sammanjämkning; de höra ju eljest den gemensamma voteringen till. I det tidigare fall, jag talar om, hade den ena kammaren beviljat ett visst belopp och den andra ingenting. Det gick i det fallet inte att anställa gemensam votering, men man tyckte att det var meningslöst, att frågan av den anledningen skulle falla. Jag har en likadan känsla i detta fall.

Jag medger mycket villigt, herr talman, att det är tvivelaktigt, hur man

bör göra. Men jag stryker starkt under, att jag inte är benägen att ta formella regler om i vilka fall sammanjämkning får äga rum eller icke, allt för högtidligt. Och därför kommer jag att rösta för bifall till första lagutskottets förslag utan att känna några djupa konstitutionella betänkligheter.

Herr PAULI: Herr talman! Jag vill bara konstatera, att herr Herlitz, som ju med goda skäl kan betraktas som grundlagsexpert i denna kammare, har uttryckligen sagt ifrån, att han känner sig tveksam. Att han sedan trots denna tveksamhet anser sig kunna yrka bifall till utskottets förslag, det må vara en sak mellan honom och hans politiska samvete. Jag tycker i alla fall, att när både herr Herlitz och vår ärade talman ha uttalat tveksamhet och det finns goda grunder även för oss, som äro lekmän och icke några grundlagsexperten, att finna denna sammanjämkning högst märkvärdig och ställa oss tveksamma, så skulle kammaren göra rätt i att följa talmannens visserligen icke uttalade men dock ganska tydligt framskyntande önskan, att vi icke skola bifalla en sådan sammanjämkning. Om vi avslå den, så kan jag inte föreställa mig, att det blir något besvär för riksdagen, ty då måste väl frågan anses ha fallit för denna riksdag.

Efter härmed slutad överläggning gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till samt vidare på avslag å vad utskottet i det under behandling varande memorialet hemställt; och förklarade herr talmannen sig anse den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Lodenius* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som avslår vad första lagutskottet hemställt i sitt memorial nr 47, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Ang. vissa förhållanden i de polska hamnarna.

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställen.

Sedan kammarrens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning.

Då herr talmannen fann tvekan kunnna råda angående omröstningens resultat, verkställdes härefter votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 56;

Nej — 62.

Därjämte hade 6 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Ang. vissa förhållanden i de polska hamnarna.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena Undén hade tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr Carl Eric Ericssons interpellation angående vissa förhållanden i de polska hamnarna.

Svaret, vilket omedelbart före sammanträdet i tryckt form utdelats till kammarrens ledamöter, finnes såsom bilaga fogat vid detta protokoll.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **UNDÉN** erhöLL ordet och anförde: Herr talman! I anledning av den av talmannen nämnda interpellationen har jag i enlighet med interpellantens önskan lämnat en redogörelse för diskussioner som förts mellan de svenska och polska utrikesdepartementen. Denna redogörelse har i tryck utdelats till kammarrens ledamöter.

Interpellanten antydde i sin interpellation de svårigheter som ha uppstått för den svenska sjöfarten på Polen på grund av polska ingripanden mot svenskt sjöfolk. Vidare berörde han speciellt de inskränkningar, som de svenska sjömansprästerna i polska hamnar hade blivit ålagda av de polska myndigheterna. Av min redogörelse framgår, att i sistnämnda

hänseende rättelse vunnits, medan beträffande de andra frågorna alltjämt demarcher ha företagits och förhandlingar pågå på diplomatisk väg. Jag kommer givetvis även i fortsättningen att noggrant följa dessa frågor.

Herr ERICSSON, CARL ERIC: Herr talman! Det är nu tredje gången jag har tillåtit mig att interpellera hans excellens angående sjöfartsfrågor som beröra förhållandena särskilt nere i södra Östersjön. Då jag nu tackar för svaret, som jag har fått i dag, så inkluderar jag däri också ett nytt tack för de tidigare svaren på mina frågor. Det är väl så, att dessa frågor i regel inte äro av så stort intresse för allmänheten, men för alla de människor som i sin sysselsättning äro beroende av dem ha de utan tvivel mycket stort intresse och mycket stor betydelse.

Jag ber att få särskilt tacka för det svar som hans excellens nu har lämnat, då det på ett utomordentligt osminkat sätt redogör för de förhållanden i dessa hamnar som jag påtalat, och jag sätter särskilt stort värde på att hans excellens ansett sig kunna undvika en diplomatisk skönmålning. De uppgifter han lämnar i sitt interpellationssvar bekräfta i stort sett vad jag fått reda på från annat håll och vad rederierna i övrigt ha kännedom om.

Nu är det väl så, att det här liksom på andra områden sällan är ens fel att två träta. Jag tror nog att man inte kan lägga skulden till de ganska oeffterrättliga förhållanden som råda i dessa hamnar enbart på de polska myndigheterna utan till stor del även på oss själva, d. v. s. på vårt sjöfolk. Det är särskilt i två avscenden, som man nog ibland har felat. Detta framgår ju också av det svar som herr utrikesministern har lämnat. Det är dels när det gäller den medverkan till flyktningstrafiken, som i vissa fall har lämnats av svenskt sjöfolk, och dels när det gäller spritmissbruket, som ju är en utomordentligt stor orsak till dessa ledsamma förhållanden. Från rederinäringen, som jag representerar, an-

Ang. vissa förhållanden i de polska hamnarna.

för man inte något som helst försvar, då deras tjänstemän och anställda på fartygen bryta mot de utländska, i detta fall de polska, lagarna på dessa områden.

Att spritmissbruk förekommer är ju så känt, att man kanske inte behöver tala om det, men jag tycker i alla fall att det inte skadar, att man litet grand belyser detta. Det är ju så att vårt sjöfolk, som ligger ute på sjön, många gånger har svårt att hålla sig ifrån spriten, då de komma i land, och särskilt har det blivit fallet just i dessa hamnar. Lättheten att komma åt spritvaror och den relativt rikliga tillgången på pengar göra att det har uppstått ett fylleri, som har tagit mycket otrevliga och för oss svenskar obehagliga former. Det har gått så långt, att när pengarna så småningom ta slut, så sälja de sina kläder, och det finns alltid uppköpare som lämna pengar, vilka omsätts i spritvaror. Jag tror nog att man därvidlag också kan säga, att slappheten i tillsynen från polsk sida har en mycket stor betydelse vid sidan av den lössläpplighet, som nog finns hos det svenska sjöfolket i detta hänseende.

Vad man emellertid här måste, liksom också hans excellens gjort, vända sig mot, är de förhållanden som råda när det gäller utdömande av straff. Även om eti land, som styres genom en diktatur eller, som herr Öhman nyss antydde, med hänsyn till de mänskliga rättigheterna — det kanske är samma sak ur hans synpunkt — vilket ju är fallet i Polen, står på ett helt annat moraliskt plan, när det gäller att bedöma förhållandet mellan brott och straff, än vi göra i vårt land, så tycker man nog att det går väl långt, när man tar del av en sådan uppgift som den hans excellens lämnar beträffande det svenska fartyget Frigg, vars maskinist fortfarande kvarhålls i polskt fängelse utan tillgång till en advokat eller en representant för de svenska myndigheterna eller någon annan hjälp. Sammanställer man detta med den också av excellensen påpekade omfattningen av sjöfarten, förstår man, att det är ägnat att väcka mycket stora betänkligheter hos sjöfartens män, såväl reda-

re som besättningar. År 1948 besöktes de ifrågavarande hamnarna — Gdansk, Gdynia och Stettin — av över 4 100 fartyg med 50 000 människor, och då förstår man ju, att det är en trafik av mycket stor omfattning, som kan ge utrymme åt många trakasserier.

Jag vill emellertid nämna, att jag har fått den uppfattningen att förhållandet har blivit något bättre under senaste tiden än det varit tidigare. Vad jag sätter mycket stort värde på är det uttalande som Eders Excellens gör med hänsyn till de svenska prästernas verksamhet på dessa platser, då det säges: »För att motverka sådana missförhållanden äro svenska sjömanspräster placerade i Gdansk, Gdynia och Stettin. Det arbete, som dessa sjömanspräster ha utfört, är värt allt erkännande.» Jag vill särskilt fästa kammarens uppmärksamhet på detta uttalande, som jag anser är av stort värde, då det kommer från det håll, det här har gjort: från vår högsta diplomatiska myndighet. Det har i denna kammare tidigare — jag tror förra året — gjorts ett uttalande av helt annan art, och jag är på dessa prästers vägnar särskilt tacksam för det erkännande som sålunda givits.

Jag ser också att man under den sista tiden har utverkat tillstånd för sjömansprästerna att besöka fartygen. Jag tror att man med detta vunnit en hel del, ty den verksamhet som de särskilt i dessa hamnar ha utfört är av den art, att den icke kan tillräckligt uppskattas, emedan folk inte har reda på vad de verkligen göra för nytta. Jag har sett brev från en besättning till rederiet, där det klart framgått att en person har haft sjömansprästen att tacka för att han blivit räddad till livet.

I slutet av sitt svar nämner hans excellens, att utrikesdepartementet har haft ett samtal med Polens minister i Stockholm och att man då varit inne på den tanken att söka reglera dessa frågor i samband med en revision av den gällande sjöfartstraktaten mellan Sverige och Polen. Det förefaller som om hans excellens kanske inte vore riktigt på det klara med om det är möjligt att på den

Ang. vissa förhållanden i de polska hamnarna.

vägen nå fram till ett bättre förhållande, men om det är möjligt, tror jag att det vore mycket tacknämligt, om man ville försöka att använda denna utväg för att nå de bättre förhållanden, som äro absolut nödvändiga för denna trafiks fortbestånd.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1949/50 under tolfte huvudtiteln, avseende anslagen inom folkhushållningsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 339, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående subventionering av införseln av vissa varor m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 340, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statligt stöd åt aluminiumindustrien;

nr 341, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1949/50 till främjande av bostadsförsörjningen m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 342, i anledning Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i statens allmänna avlöningsreglemente m. m.;

nr 350, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om anslag för budgetåret 1949/50 till avskrivning av nya kapitalinvesteringar;

nr 351, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om anslag för budgetåret 1949/50 till avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster;

nr 352, angående tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1948/49; och

nr 355, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under elfte huvudtiteln gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1949/50.

Anmälades och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 345, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående organisationen av forskning, undervisning och försöksverksamhet på mejerinäringens område samt av trädgårdsundervisning och trädgårdsförsök m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 346, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående yrkesutbildning inom jordbruk och skogshantering jämte i ämnet väckta motioner;

nr 347, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök för budgetåret 1949/50 m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 348, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av Sveriges anslutning till ett internationellt veteavtal; och

nr 349, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställning om anslag till Befrämjande av fröodlingen m. m.: Statens linnämnd m. m.

Anmälades och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 356, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av valutalagen den 22 juni 1939 (nr 350), m. m., jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 357, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 20 december 1946 (nr 766) med särskilda bestämmelser angående bankaktiebolags inlåning, m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

Anmälades och godkändes sammansatta stats- och andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 371, till Konungen i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning

angående särskilda inskrivningsförrättningar under år 1949 m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

fullmäktiges i riksbanken förslag i fråga om fortsatt giltighet av den för riksbanken gällande ramen för tjänstetillsättningar (övergångsplan II) m. m.

Anmälades och bordlades

statsutskottets memorial nr 180, angående statsregleringen för budgetåret 1949/50; och

bankoutskottets memorial nr 47, angående uppskjutande av behandlingen av

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 12.22 på dagen.

In fidem
G. H. Berggren.

Bilaga till första kammarens protokoll 28 maj 1949 (s. 15).

Interpellationssvar.

Herr talman!

Med kammarens tillstånd har herr Carl Eric Ericsson till mig riktat följande fråga:

Är Eders Excellens i tillfälle att lämna riksdagen en redogörelse för de underhandlingar, som från svensk sida förts med polska utrikesministeriet rörande de otillfredsställande förhållanden, under vilka svensk sjöfart och handel och därmed förknippade institutioner såsom sjömansprästinstitutionen haft och ha att arbeta i de polska hamnarna?

Till svar å denna fråga får jag anföra följande:

I samband med de svensk-polska mellanhavanden, som inträffade i slutet av 1947 och som framkallats av polska polisens efterspaningar av flyktingar på svenska fartyg i polska hamnar, förklarade sig polska regeringen på svensk önskan beredd att överlämna reglementariska föreskrifter och tullbestämmelser till behöriga svenska myndigheter, avsedda att meddelas personalen på svenska fartyg, som trafikera hamnarna. Det vore ett önskemål, att sådana föreskrifter utfärdades, då svensk personal härigenom skulle få säker kännedom om vad som vore legalt och illegalt. Svenska regeringen förbehöll sig å sin sida att efter mottagandet av föreskrifterna framföra de erinringar mot desamma, som kunde finnas påkallade. Sedermera har från svensk sida vid upprepade tillfällen framställning gjorts om att de hamnreglementen och tullföreskrifter, som från

polsk sida ställts i utsikt, måtte bli överlämnade till svenska beskickningen i Warszawa. Detta har ännu icke skett i annan mån än att svenska beskickningen vid slutet av år 1948 fått mottaga en ofullständig samling på polska språket tryckta författningsexemplar jämte ändringar och tillägg. Visserligen har man på polsk sida utlovat en sammanfattande redogörelse, som vore ägnad att distribueras på svenska fartyg, men denna redogörelse har hittills icke lämnats. Såsom en förklaring har bl. a. sagts, att en del bestämmelser i utfärdade förordningar äro föråldrade och att det är svårt att angiva exakt vilka de gällande bestämmelserna äro.

Från eftersommaren 1948 skärpte åter den polska gränspolisen kontrollen i fråga om svenska fartyg i de polska hamnarna och utsatte vid flera tillfällen svenska sjömän för en behandling, som för dem tett sig brutal och kränkande. Anledningen till dessa åtgärder från de polska myndigheternas sida synes ha varit, att ett ökat antal polska medborgare sökt fly ur landet. Flyktingarna torde i flertalet fall hava smugit sig ombord på de svenska fartygen utan att dessas befälhavare eller manskap haft vetskap därom. I några fall torde väl avsiktligt flyktingar ha hjälpts ur landet av svenska besättningsmän. Sändebudet i Warszawa har hos polska utrikesministeriet påtalat förekommande övergrepp, och konsuln i Gdansk har hos de lokala myndigheterna sökt åvägabringa rättel-

ser i de enskilda fallen men har från dessa myndigheters sida icke mött den förståelse och samarbetsvilja, som vore önskelig.

Det har också förekommit uppträden i de polska hamnarna föranledda av dryckenskap eller andra missförhållanden, som icke ha något att göra med de tidigare nämnda flyktkontrollåtgärderna. För att motverka sådana missförhållanden äro svenska sjömanspräster placerade i Gdansk, Gdynia och Stettin. Det arbete, som dessa sjömanspräster ha utfört, är värt allt erkännande. Tyvärr ha polska myndigheter gjort svårigheter när det gällt att lämna dem erforderligt tillstånd att besöka i hamnarna liggande svenska fartyg. Sedan någon tid ha emellertid de två prästerna i Gdynia och Stettin sådana hamntillstånd och polska vederbörande ha i anledning av en av sändebudet i Warszawa nyligen gjord framställning numera lämnat motsvarande tillstånd även för de två prästerna i Gdansk.

Den tidigare nämnda skärpta kontrollen av svenska fartyg har varit organiserad på ett sådant sätt, att fartygens avgångstider i många fall måst uppskjutas ända till 12 timmar och i några fall ett par dygn. Dylika förskjutningar i tidtabellen ha medfört icke blott olägenheter utan jämväl förluster för svenska importörer och rederier, som haft trafik på Polen.

I detta sammanhang må framhållas, att den svenska båttrafiken på Polen är av betydande omfattning. Sålunda besöktes polska hamnar år 1947 av ca 3 200 svenska fartyg med över 41 000 besättningsmän och år 1948 av mer än 4 100 fartyg med omkring 50 000 man ombord. Under januari—april i år ha minst 1 575 båtar lastat i polska hamnar och deras besättningar ha överstigit 20 000 man. Beträffande antalet arresteringar, som polska polisen företagit bland svenskt sjöfolk, må följande siffror nämnas. År 1947 anhölls 33 svenskar, 1948 anhölls 58 och januari—april 1949 anhölls 22. Skälen till anhållanden och häktningar ha stundom varit obetydliga förseelser. Det har exempelvis förekommit, att en sjöman arresterats på kajen intill sin båt därför, att han för den kontrollerande polisen kunnat uppvisa endast det s. k.

landgångspasset men ej sin sjöfartsbok, som han råkat kvarlämna i sin hytt ombord och som han erbjöd sig gå ombord och hämta. Under den tid han satt arresterad, behandlades han illa. En annan sjöman arresterades på liknande sätt och hade även varit utsatt för dålig behandling under sin fängelsevistelse. Då någon anmälan om häktningarna icke gjorts till konsulatet, var det endast genom en tillfällighet som konsulatet efter en vecka erhöi kännedom därom och fick tillfälle ingripa till sjömännens skydd. Dock var det endast genom ställande av borgen, som de nu nämnda båda sjömännen blevo försatta på fri fot och sedermera kunde återvända till Sverige.

Ett av de mer uppmärksammade fallen, där svenskt fartyg kvarhållits, var då ångfartyget »Frigg» den 25 januari 1949 kvarhölls under 6 dagar, sedan vid avgångskontrollen 6 polska flyktingar anträffats dolda ombord. Vid detta tillfälle häktades fartygets övermaskinist, Engström, för uppsåtlig medverkan i olovlig flyktingtrafik. Engström, som är en 63 års man och enligt läkarintyg lider av svag hälsa, befinner sig alljämt i polskt fängelse. Trots uprepade framställningar av såväl beskickningen i Warszawa som konsulatet i Gdansk har Engström hittills icke fått mottaga besök av vare sig försvarsadvokat eller någon representant för beskickningen eller konsulatet. För svensk rättsuppfattning te sig fall som nu nämnts såsom otillfredsställande.

De nu nämnda förhållandena ha vid upprepade tillfällen innevarande år påtalats hos polska vederbörande. Därvid har framhållits bl. a. att vi givetvis icke förmena polska myndigheter rätten att ingripa om förseelser uppdragas men att vi icke kunna förstå de metoder som användas, närmast av de lokala polismyndigheterna. De svenska besättningarna vore allmänt oroliga för förhållandena i de polska hamnarna och det vore ett bestämt gemensamt intresse att söka få någon reglering till stånd. Viktiga ekonomiska intressen stode också på spel. På svensk sida reagerade vi mot att fartygen ofta kvarhållas, att befälhavarna trakasseras och att svenskar stundom få sitta lång tid i häkte innan de bli rannsakade. Det har också

i särskilda fall gjorts föreställningar i anledning av dålig behandling i polska fängelser av häktade svenskar. Från svensk sida har ytterligare understrukits att konsulatet i Gdansk vore till för att tillvarata svenska intressen och hjälpa svenska medborgare liksom för att utgöra en förbindelseled med de polska myndigheterna. Det vore därför angeläget med ett gott samarbete. Konsulatets mesta arbete rörde de svenska fartygen och dess besättningar. Konsuln och hans medhjälpare hade mötts av svårigheter och ibland hindrats att besöka ett svenskt fartyg eller att ha kontakt med svenska medborgare. Vidare har påtalats den kontroll, som utövats beträffande personer som besöka konsulatet i Gdansk.

Från polsk sida har i anledning av de nu relaterade föreställningarna vid olika tillfällen förklarats, att man ville göra allt för att få till stånd en förbättring av förhållandena i Gdansk och Gdynia. Vid ett samtal i mars månad i år sade sig polska vederbörande planera en särskild undersökning av förhållandena i nämnda hamnar.

I början av denna månad erhöll sändebudet i Warszawa vid besök i polska utrikesministeriet besked om att principbeslut fattats, att de fyra svenska sjömansprästerna skulle få hamnpass och rätt att gå ombord å de svenska fartygen. Vidare nämndes, att då man å polsk sida trodde sig förstå, att förhållandena i Gdansk på senare tiden förbättrats, hade man ej ansett nödvändigt att skicka någon person för att undersöka förhållandena därstädes men att man vore beredd att sända en delegat om behov skulle visas föreligga. Man hade från utrikesministeriets sida gjort påstötningar hos de lokala myndigheterna beträffande de av sändebudet påtalade missförhållandena och hoppades nu komma till rätta med dem. På sändebudets förfrågan om de utlovade kontrollföreskrifterna, svarades, att de snart skulle vara färdiga och att de komme att underställas beskickningen. Vidare lovade man söka åvägbringa, att de lokala myndigheterna skulle åläggas ge konsulatet i Gdansk meddelande om varje svensk som blev anhållen av

polisen. Då sändebudet påtalade det förhållandet att svenska sjömän anhöllos ombord å fartygen utan att de vore misstänkta för svårare brott sade man sig å polsk sida söka få en ändring till stånd härutinnan.

Min redogörelse torde visa att vi haft talrika anledningar att besvära oss över de metoder som användas mot svenska sjömän, som gjort sig skyldiga till relativt obetydliga förseelser eller som blott misslänkas för sådana. Med den väldiga omfattning som svensk sjöfart på Polen har, kan det givetvis inte undvikas, att en och annan ordningsförseelse eller ett och annat brott förekommer, som motiverar polskt polisingripande mot svenska sjömän. Vad som framkallar den svenska irritationen är att polska medborgares flykttförsök ombord på svenska fartyg betraktas som allvarliga brott, motiverande såväl omfattande och tidsödande undersökningar av ett misstänkt fartyg som även stränga ingripanden mot sjömän som äro eller förmodas vara skyldiga till medverkan vid flykttförsök. Här stå olika rättsuppfattningar mot varandra. Från svensk sida önskar man och eftersträvar att svenska sjömän vid uppehåll i polsk hamn inte låta engagera sig för åtgärder som strida mot polsk lag. Såväl rederierna som sjöfolkets organisationer ha rikttat uppmaningar till besättningarna på svenska fartyg i Polenfart att avhålla sig från medverkan vid flykttförsök. Men detta är en sak. En annan sak är att, om enstaka förseelser av denna typ inträffa eller om en polsk flykting finnes ha smugit sig ombord på ett svenskt fartyg, den polska polisen ingriper i former och med en stränghet, som om det gällde grova brott. Häremot måste vi reagera.

Helt nyligen har vid samtal med Polens minister i Stockholm den tanken varit uppe att söka reglera dessa frågor i samband med en revision av den gällande sjöfartstraktaten mellan Sverige och Polen. Vare sig denna väg är framkomlig eller inte, är det självfallet min avsikt att även i fortsättningen noggrant följa dessa frågor och söka komma fram till en mer tillfredsställande ordning.

Måndagen den 30 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 11 förmiddagen; och dess förhandlingar leddes till en början av herr förste vice talmannen.

Företogs val av tre ombud i Europarådets rådgivande församling jämte tre suppleanter för dessa ombud.

Herr **ANDRE VICE TALMANNEN** erhöll på begäran ordet och anförde: Herr

talman! Under åberopande av § 75 riksdagsordningen i dess nya lydelse ber jag att för detta val få framlägga en gemensam lista, upptagande namnen på tre ledamöter av riksdagen jämte en suppleant för envar av dem.

Herr andre vice talmannen avlämnade därefter en lista av följande utseende och med partibeteckningen »Den gemensamma listan».

Wigforss, E. J., ledamot av första kammaren	Elmgren, B. F., ledamot av första kammaren
Gjöres, A., ledamot av första kammaren	Lindström, K. A. R., ledamot av första kammaren
Wistrand, K. K:son, ledamot av första kammaren	Dickson, J. I. A., ledamot av andra kammaren

De av kammaren utsedda ledamöterna i talmanskonferensen hade genom anteckning å listan bestyrkt, att de godkändt densamma.

Sedan herr förste vice talmannen för kammaren uppläst denna lista, blev densamma på gjord proposition av kammaren godkänd; och förklarades till ledamöter i Europarådets rådgivande församling hava blivit utsedda herrar Wigforss, Gjöres och Wistrand samt till suppleanter för dem respektive herrar Elmgren, Lindström och Dickson.

På framställning av herr förste vice talmannen beslöts att riksdagens kansli-deputerade skulle genom utdrag av protokollet underrättas om detta val samt anmodas låta upprätta och till kamrarna ingiva förslag dels till förordnanden för de valda, dels ock till skrivelse till Konungen med anmälan om det förrättade valet.

Föredrogos och bordlades ånyo statsutskottets memorial nr 180 och bankoutskottets memorial nr 47.

Om utredning ang. redogöraransvaret inom statsförvaltningen.

Ordet lämnades till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet **WIGFORSS**, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr Berghs interpellation om utredning angående redogöraransvaret inom statsförvaltningen, och nu yttrade: Herr talman! Med första kammarens tillstånd har herr Ragnar Bergh till mig framställt följande interpellation:

Har den i riksdagens skrivelse av den 30 juni 1945 (nr 352) begärda utredningen om ämbets- och tjänstemännens redogöraransvar föranlett någon statsrådets åtgärd och i så fall vilken? När kan riksdagen vänta sig att de förslag,

Om utredning ang. redogöraransvaret inom statsförvaltningen.

som utredningen kan ge anledning till, föreläggas riksdagen?

Den i riksdagsskrivelsen berörda frågan gäller i första hand huruvida redogöraransvaret för felaktiga utbetalningar bör begränsas exempelvis till fall, då vårdslöshet eller försummelse kan läggas redogöraren till last. Men för ett ställningstagande här till fordras, att man också löser frågan huru statsverket vid en begränsning av redogöraransvaret skall förfara för att återfå för mycket utbetalade medel, och det ligger nära till hands att antaga, att man då kommer in på spørsmålet huruvida staten skall kunna genom en process inför specialdomstol samtidigt vända sig mot både redogöraren och sakägaren, d. v. s. den som utfått för mycket. Det finnes därför ett påtagligt samband mellan frågan om en begränsning av redogöraransvaret och frågan om inrättande av en särskild lönedomstol, om vilken 1943 års riksdag hos Kungl. Maj:t begärde utredning. Såvitt nu kan bedömas böra dessa båda frågor utredas samtidigt. Dessa utredningar ha ännu ej ansetts böra igångsättas, eftersom frågan om lönedomstol i hög grad kan bli beroende på lösningen av de allmänna förhandlingsproblemen och dessa nu hålla på att utredas av 1948 års förhandlingsrättsutredning. Vid igångsättandet av denna har förutsatts, att man på ett senare stadium skulle avgöra, huruvida frågan om lönedomstol skall inbegripas under förhandlingsrättsutredningen eller upptagas särskilt.

Några mera begränsade utredningar beträffande redogöraransvaret ha emellertid gjorts. Sålunda har 1945 års lönekommitté undersökt, huruvida redogöraren kunde tillerkännas rätt att avdraga för mycket utbetalade löne medel å tjänstemannens fortsatta lön; lönekommitén har emellertid ej ansett sig kunna framlägga något förslag i sådan riktning. Och enligt vad jag inhämtat överväga folkskolesakkunniga att föreslå en begränsning av redogöraransvaret i vissa fall, där sakägaren är en kommun.

I övrigt får man enligt min uppfattning i avbidan på frågans lösning be-

gränsa sig till sådana åtgärder, som avse att i möjligaste mån eliminera de mindre tilltalande konsekvenserna av det nuvarande vidsträckta redogöraransvaret. En rad sådana, redan vidtagna åtgärder omnämndes vid 1945 års riksdagsbehandling av frågan, och jag får därför i denna del hänvisa till riksdagstrycket. Det viktigaste är givetvis att man söker förebygga felaktiga utbetalningar, och i sådant syfte ha under 1948 utfärdats utförliga anvisningar till statens allmänna avlöningsreglemente, en väg som man torde böra beträda också i fortsättningen, exempelvis vid en revision av bestämmelserna om resekostnads- och traktamentsersättning.

Herr BERGH: Herr förste vice talman! Jag ber att få tacka för att herr statsrådet har velat besvara min interpellation, men jag förmodar, att herr statsrådet inte blir särskilt förvånad, ifall jag säger, att jag svärigen kan finna innehållet i hans svar tillfredsställande. Skulle den tågordning tillämpas, som antydes i interpellationssvaret, kommer det sannolikt att dröja mycket länge innan den utredning, som riksdagen begärde 1945, blir färdigställd. Och här är det ändå fråga om ett ganska gammalt problem. Det aktualiserades i riksdagen genom en interpellation 1939. Ja, redan 1931 hade MO på begränsat avsnitt fört problemet på tal, liksom han också gjorde 1941. Statsrevisorerna ha berört frågan 1940 och 1942, och så vitt jag kunnat utläsa har riksräkenskapsverket både 1943, 1944 och 1945 gjort detsamma. Vid det sistnämnda tillfället uttalade sig verket ganska positivt för en utredning.

Om man till denna krönika lägger, att det varken i lag eller författning finns reglerat, under vilka omständigheter redogöraransvar inträder, utan att i detta avseende en enligt uppgift mer eller mindre vacklande administrativ praxis är vägledande, så förefaller det som om man har täckning för det påståendet, att denna utredning borde ha satts i gång redan för länge sedan.

Om utredning ang. redogöraransvaret inom statsförvaltningen.

Nu framhåller emellertid herr statsrådet, att denna fråga sammanhänger med en mångfald andra i och för sig svåra problem. Men liknande synpunkter framhöllos också i interpellationssvaret 1939, och den omständigheten, att ett problem är komplicerat och sammanhänger med andra komplicerade problem, talar väl närmast för att man, eftersom det kräver mycket övervägande, snarligen bör sätta i gång med detta övervägande.

I svaret erinras bland annat om att frågan om redogöraransvaret har samband med frågan om inrättande av en lönedomstol. Men utredningen om inrättande därav begärdes 1943, alltså två år innan riksdagen begärde utredning om redogöraransvaret. Det framhålls vidare, att bägge dessa frågor, alltså både den om redogöraransvaret och den om inrättande av lönedomstol, i sin tur hänga samman med de allmänna förhandlingsproblem, som 1948 års förhandlingsrättsutredning ju sysslar med. Men varken 1943 eller 1945 var frågan om denna förhandlingsrättsutredning aktuell.

Skall en fråga, som aktualiserats i riksdagen 1939, på detta sätt göras beroende av utredningar, som sätts i gång nära tio år senare, så kan man uppenbarligen finna många motiv för många uppskov.

Jag medger utan vidare, att det finns ett sakligt sammanhang mellan dessa olika ting, men skall man på de olika förvaltningsområdena tillämpa den princip, som här antyds, får man uppenbarligen svårt att åstadkomma någon kontinuerlig anpassning till olika behov. Nu får man dessutom veta, att det först senare skall avgöras, om förhandlingsrättsutredningen över huvud taget skall syssla med lönedomstolsfrågorna.

Rättvisligen bör jag emellertid säga, att det också framhålls i svaret, att vissa mera begränsade utredningar ha gjorts, men de bägge utredningar som redovisas ha ju icke lett till något positivt resultat.

Däremot bör mera tacksamt erkännas, att finansministern både har velat

och vill medverka till att anvisningar utfärdas, som minska antalet felaktiga utbetalningar. Statsrådet hänvisar i det sammanhanget bl. a. till de anvisningar, som utfärdades i 1947 års allmänna statliga lönerereglemente. Det bör som sagt tacksamt erkännas, att så skett. Men trots dessa anvisningar behövs alltså den begärda utredningen. Auktoritativ vägledning får man genom anmärkningsakterna eller genom utslagen i besvärsmål. Trots att anvisningar utfärdats har f. ö. den rådgivande myndigheten i de tveksamma fallen av naturliga skäl alltså mycket svårt att ge klart besked på förhand.

Jag kommer till det resultatet, att det är värt att understryka, att det fortfarande föreligger ett starkt önskemål om att själva sakfrågan bör utredas. Och jag tror mig kunna tillägga, att ganska många människor här i landet mena, att man har dröjt väl länge med att sätta denna utredning i gång.

Herr **HERLITZ**: Herr talman! Då jag har varit i debatt med finansministern om denna sak redan för tio år sedan och i dag inte hört mera positiva försäkringar om åtgärder till frågans lösning än jag hörde redan då, kan jag inte underlåta att instämma i de uttalanden, som herr Bergh nu har gjort.

Herr finansministern säger, att det är svårt att ta upp denna fråga, ty om man nu begränsar redogöraransvaret, måste man finna en utväg hur man skall förfara för att statsverket skall kunna återfå för mycket utbetalade medel. Ja, herr talman, det är ju för det första en fråga, huruvida statsverket över huvud taget skall utrustas med särskilda privilegier i det hänseendet. Om ett enskilt företag eller en enskild person har givit ut för mycket medel, blir det en ganska tung väg att gå innan man kan få tillbaka dem. Det är en öppen fråga, i vad mån statsverket i det hänseendet skall åtnjuta några privilegier. Det tror jag nu, att statsverket i viss utsträckning bör göra, men då får man litet nog-

Om utredning ang. redogöraransvaret inom statsförvaltningen.

grannare, än vi hittills kommit att göra, överväga, vilken väg man skall gå.

Den gamla, utomordentligt föråldrade utvägen är ju den, att betalas medel ut felaktigt, är det den stackars tjänstemannen, som har givit ut dem, som blir fast, medan däremot staten gör mycket litet för att vända sig mot de personer, som kanske på ganska obehörigt sätt och till äventyrs rent av med obehöriga medel ha tillskansat sig förmåner från det allmännas sida. Det är enligt min tanke värt ett allvarligt övervägande, huruvida man inte, särskilt med den mycket utvidgade understöds-, bidrags- och subventionsverksamhet som staten numera bedriver, borde tänka på att effektivisera möjligheterna att få ut pengar av dem, som felaktigt ha fått sådana av statens rikligt flödande medel, men däremot visa åtminstone något av humanitet mot ämbetsmännen.

Herr statsrådet **WIGFORSS**: Denna fråga är en av de första, som jag fick syssla med inte bara sedan jag 1932 blivit finansminister utan redan 1925—1926. Jag får erkänna, att hade man — när alla mena, att förhållandena äro otillfredsställande — från något håll, där man kan genomtränga de tekniska och juridiska problem som det här gäller, kunnat anvisa någon tydligt framkomlig väg, så hade utan tvivel både utredningar verkställts och beslut fattats långt tidigare. Men alla, som ha deltagit i dessa överläggningar, faktiskt bara skaka på huvudet och säga: »Man vet inte, hur man skall komma fram.» Då är det inte lika klart, att en utredning har kunnat igångsättas.

Man kan peka på hur alla dessa frågor hänga samman med varandra. Interpellanten erkände ju själv, att frågan om lönedomstol, som är en mycket gammal fråga, knappast kan undgå att ryckas in i detta sammanhang. Efter vad jag har sagt är det uppenbart, att jag inte vågar ha någon egen mening alls, men så till vida delar jag herr Herlitz' uppfattning, att det är klart, att man i en

mängd fall skulle kunna vara mycket mera hänsynsfull än nu gentemot redogörare. Det förekommer ju också ständigt och jämt, att sådana redogörare, som ha felaktigt utbetalat medel, bli befriade från att återbetala dem.

Jag vill bara understryka, att hittills har jag icke hört någon linje antydas, enligt vilken en tillfredsställande lösning skulle kunna vinnas. Vi veta ju allesammans, att när vi sätta till utredningar, är det visserligen stundom så, att vi göra det helt enkelt för att tillmötesgå önskemål, men i vanliga fall sker det endast då vi se någon framkomlig väg. Jag har ännu inte hört någon verkligt framkomlig väg antydas. Men det hindrar inte att jag förmodar, att när utredningen om förhandlingsrätten har kommit till ett visst stadium, rullas frågan om redogöraransvaret upp, och man får då försöka komma fram till någon lösning.

Herr **HERLITZ**: Bara en kort fråga. Är det inte en både framkomlig och naturlig väg, som man har pekat på och som i grova drag går ut på att man inskränker sig till att göra ansvar gällande mot redogöraren i sådana fall, då han har låtit vårdslöshet eller försurmelse komma sig till last, eller eventuellt beskriver förutsättningarna för ansvaret på något annat liknande sätt? Man skulle med andra ord förutsätta, att han har begått ett subjektivt sett verkligt klandervärt fel. Det betyder, att staten får avstå från att få sina pengar tillbaka i sådana fall, då de ha givits ut felaktigt men man inte kan ta tjänstemannen för huvudet. Jag tror, att den svenska staten kan bära den förlusten lika väl som många andra stater, där man inte vet av hela redogöraransvaret. Jag kan peka på t. ex. Danmark. Jag vet händelsevis, att då man framställer vårt redogöraransvar för danskarna, framstår det för dem som en barbarisk och obegriplig företeelse. De reda sig utmärkt utan den.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Ang. anställningen av arbetskraft vid statliga verk m. m.

Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet WIGFORSS, som meddelat, att han ämnade vid detta sammanträde besvara jämväl herr Georg Petterssons interpellation angående anställningen av arbetskraft vid statliga verk m. m., erhöll ånyo ordet och anförde: Herr talman! Med första kammarens tillstånd har ledamoten herr Georg Pettersson framställt följande fråga:

Skola icke statliga verk och företag innan de anställa arbetskraft anmäla sina önskemål till den offentliga arbetsförmedlingen för att genom dess medverkan erhålla den önskade arbetskraften?

Med anledning härav får jag framhålla följande.

Bestämmelser om skyldighet för statliga myndigheter att till arbetsförmedlingen anmäla behov av personal finnas sedan 1946. Nu gällande bestämmelser återfinnas i ett Kungl. Maj:ts cirkulär till statsmyndigheterna den 30 december 1948. I detta cirkulär anbefalldes statsmyndigheterna att till arbetsförmedlingen anmäla tillämnad personalantagning. Anmälningsskyldigheten, som motiverats med att det i nuvarande ekonomiska läge är av största betydelse att alla möjligheter tillvaratagas att utnyttja tillgänglig arbetskraft på lämpligaste sätt, avser såväl civil tjänstemannapersonal som arbetarpersonal. Undantag från anmälningsskyldigheten gäller dock beträffande personal i tjänsteställning motsvarande lägst lönegraden Ca 23, anställning, som kungöres ledig i Post- och Inrikes tidningar samt anställning, till vilken endast den som undergått av vederbörande verk anordnad särskild utbildning kan ifrågakomma. Vidare undantages sådan tjänst, för vilken enligt normal beföringsgång avses personal, som redan är anställd hos myndigheten. Anmälan bör enligt cirkuläret göras utan dröjsmål, sedan det blivit bestämt, att antagning skall ske, och så vitt möjligt minst en vecka innan antagningen skall äga rum.

Statliga myndigheter äro sålunda med

nämnda undantag skyldiga att till arbetsförmedlingen anmäla behov av personal. Myndigheterna äro däremot vid anställningen icke bundna till de sökande som anvisas av arbetsförmedlingen utan kunna anställa t. ex. sökande som anmält sig direkt hos vederbörande myndighet.

Enligt vad jag inhämtat från arbetsmarknadsstyrelsen anmälas statliga anställningar i stor utsträckning till arbetsförmedlingen. Under år 1948 anmäldes över 28 000 platser, varav ca 17 000 tillsattes genom arbetsförmedlingen. Något mer än 30 % av de anmälda platserna avsågo tjänstemannapersonal.

Arbetsmarknadsstyrelsen har emellertid också upplyst, att myndigheter i vissa fall fullgöra anmälningsskyldigheten endast formellt och på sådant sätt att arbetsförmedlingen faktiskt betages möjligheten att medverka vid personalanställningen. I det av herr Pettersson berörda fallet torde ett direkt fel ha blivit begånget, eftersom myndigheten uraktlåtit att i rätt tid anmäla personalantagningen.

Då personer, som söka eller åtnjuta hjälp från arbetslöshetsnämnd eller erkänd arbetslöshetskassa, äro skyldiga att söka arbete genom den offentliga arbetsförmedlingen, är det av allmänt intresse, att till arbetsförmedlingen anmälas så många arbetstillfällen som möjligt. Med hänsyn till den skyldighet att medverka vid omplacering av friställd personal från de statliga krisorganen, som ålagts arbetsförmedlingen, är det vidare av speciellt intresse, att arbetsförmedlingen får kännedom om lediga anställningar i statens tjänst och kan medverka vid dessas tillsättande. De statliga myndigheterna böra därför i de fall, då anmälningsskyldighet till arbetsförmedlingen nu föreligger, om möjligt rekrytera personal genom arbetsförmedlingen. Andra åtgärder — t. ex. annonsering — böra vidtagas endast om arbetsförmedlingen icke kan tillgodose det anmälda behovet inom rimlig tid. Med hänsyn till vad som framkommit rörande sättet för fullgörande från vissa myndigheters sida av anmälningsskyldigheten till arbetsförmedlingen synas nu gäl-

Ang. reservbarnmorskornas pensionsfråga. — Om vidgad rätt till ersättning enligt olycksfallsförsäkringslagen.

lande föreskrifter böra kompletteras med en erinran härom. Vidare bör arbetsmarknadsstyrelsen hos vederbörande myndigheter påtala fall då anmälnings-skyldigheten icke lojalt fullgöres. I sista hand torde sådana fall få anmälas till Kungl. Maj:t.

Herr **PETTERSSON, GEORG**: Herr förste vice talman! För det svar, som jag erhållit på min interpellation, ber jag att till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet få framföra mitt tack. Jag vill framhålla, att jag känner mig helt tillfredsställd med det givna svaret, då av detsamma klart framgår, att det föreligger skyldighet för statliga verk och myndigheter att anlita arbetsförmedlingen, då det finns behov av arbetskraft.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Ang. reservbarnmorskornas pensionsfråga.

Ordet lämnades ännu en gång till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet **WIGFORSS**, som förklarar sig ämna vid detta sammanträde besvara även herr Bror Nilssons interpellation angående reservbarnmorskornas pensionsfråga och nu yttrade: Herr talman! Med första kammarens tillstånd har herr Bror Nilsson till mig framställt följande interpellation:

Avser statsrådet att vidtaga några åtgärder för att skyndsamt bringa de f. d. reservbarnmorskornas pensionsfråga till en definitiv lösning?

I anledning av interpellantens fråga vill jag meddela följande.

Såsom interpellanten erinrat anhöll 1948 års riksdag i skrivelse (nr 224), att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning beträffande möjligheterna att ernå förbättrade pensionsvillkor för f. d. reservbarnmorskor samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kunde föranleda. I interpellationen anföres, att därefter intet synes ha blivit

åtgjort i ärendet. Detta är emellertid icke riktigt. Kungl. Maj:t har nämligen den 26 november 1948 anbefallt 1944 års pensionsutredning att verkställa av riksdagen avsedd utredning och till Kungl. Maj:t inkomma med förslag i ämnet. Enligt vad som är mig bekant är förevarande spörsmål för närvarande under övervägande inom pensionsutredningen. Sedan pensionsutredningen till Kungl. Maj:t inkommit med sitt förslag i anledning av det erhållna uppdraget, är avsikten att ärendet snarast skall upptagas till behandling i finansdepartementet.

Herr **NILSSON, BROR**: Herr talman! Jag ber att få tacka herr statsrådet och chefen för finansdepartementet för det positiva svaret på min interpellation.

Herr statsrådet är säkerligen överens med mig därom, att det är betydelsefullt, att även en liten socialgrupp vederfares social rättvisa. Det gäller här en grupp kvinnor, av vilka flertalet är i den ålder, då pensionsfrågan blir aktuell, ja brännande. Jag tackar därför särskilt för löftet, att ärendet snarast efter utredning skall upptas till behandling i finansdepartementet.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Om vidgad rätt till ersättning enligt olycksfallsförsäkringslagen.

Herr statsrådet **ANDERSSON**, som tillkännagivit att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr Gryms interpellation om vidgad rätt till ersättning enligt olycksfallsförsäkringslagen fick nu ordet och anförde. Herr talman! Ledamoten av första kammaren, herr Grym, har — under hänvisning till att försäkringsmyndigheterna ansett ett olycksfall som drabbat en skogskörare hos domänverket, icke höra under olycksfallsförsäkringslagen — med kammarens tillstånd frågat statsrådet och chefen för socialdepartementet om från regeringen kan väntas förslag till sådan ändring av olycksfallsförsäkringslagen

Om vidgad rätt till ersättning enligt olycksfallsförsäkringslagen.

att olycksfall av det av interpellanten anförda slaget inbegripas under lagen.

Då statsrådet och chefen för socialdepartementet på grund av sjukdom är förhindrad närvara, får jag i hans ställe lämna följande svar.

I det aktuella fallet hade en person åtagit sig att med egen häst utföra körningsarbete för domänverkets räkning. Han skulle börja arbetet i skogen den 12 december 1947 och körde för den skull dagen förut från sitt hem till den 18 kilometer däriifrån belägna förläggningsplatsen. Vid framkomsten dit spände han från hästen och selade av. När han sedan skulle vattna hästen, råkade han halka och ådrog sig ett lårbensbrott.

Enligt 1 § 4 st. olycksfallsförsäkringslagen skall såsom olycksfall i arbete anses även olycksfall vid färd till eller från arbetsställe, där färden föranledes av och står i omedelbart samband med arbetsställningen. I det av interpellanten berörda fallet funno såväl riksförsäkringsanstalten som försäkringsrådet att vederbörandes färd avslutats i och med att hästen spänts från fordonet, och skogskörarens anspråk på ersättning enligt olycksfallsförsäkringslagen ansågs icke därför kunna bifallas.

Med den nyssnämnda lagbestämmelsen åsyftas i första hand den dagliga färden till och från arbetsstället; och sådana färder som någon företager för att tillträda ett arbete å annan ort eller i samband med att anställningen upphör, omfattas endast under vissa förutsättningar av lagen. Främst är i detta hänseende att märka den ersättningsrätt, som försäkringsmyndigheterna medgivit skogsarbetare för olycksfall under färder till och från förläggningen. Jag anser mig i detta sammanhang icke böra närmare ingå på försäkringsrådets praxis på detta område. Jag vill endast nämna att mycket delade meningar framträtt i försäkringsrådet angående principerna för bedömning av dylika fall.

Att gränsfall tämligen ofta måste uppkomma vid tillämpningen av olycksfallsförsäkringslagen torde vara oundvikligt. De omständigheter, under vilka olycksfall kunna inträffa, äro så skiftande att

det — såsom också framhölls vid lagens tillkomst — icke torde låta sig göra att i lagen precisera innebörden av begreppet olycksfall i arbete. Det torde således alltfört få överlämnas åt tillämpningen att med ledning av lagens motiv uppdraga sådana riktlinjer, som tillgodose både rättvisekravet och önskemålet om största möjliga klarhet.

Socialvårdskommittén är för närvarande sysselsatt med en allmän översyn av olycksfallsförsäkringslagen. Därvid torde begreppet olycksfall i arbete komma att bli föremål för uppmärksamhet. Med hänsyn till förhållandena inom skogsarbetet och till att i fråga om olycksfallen vid skogsarbete meningarna varit så starkt delade inom den praxisbildande instansen synes det önskvärt med en omprövning av bedömningsprinciperna härvidlag. För egen del vill jag uttala att skäl synas föreligga att överväga, huruvida med hänsyn till de motiv, som uppbära lagstiftningen, lagens tillämpningsområde bör utvidgas så att fall som det förevarande inbegripas under lagen.

Anledning att låta den av interpellanten berörda frågan bli föremål för en separat utredning torde icke föreligga.

Herr GRYM: Herr talman! Jag ber att till statsrådet Andersson få framföra mitt tack för svaret på min interpellation. I allt väsentligt är svaret tillfredsställande, och jag har därför inte alls anledning att ingå på några längre utläggningar i denna fråga. Man får nu hoppas att socialvårdskommittén, som enligt statsrådets svar sysslar med en allmän översyn av olycksfallsförsäkringslagen, så snart det är möjligt framlägger sitt förslag och beaktar statsrådets uttalande, att lagens tillämpningsområde bör utvidgas, så att fall, som i interpellationen berörts, inbegripas under lagen.

I skogsmannakretsar, bland annat inom domänverket, är man av den bestämda åsikten, att försäkringsmyndigheterna tolka olycksfallsförsäkringslagen alldeles för snävt, när det gäller utgivande av ersättning för olycksfall i

Ang. länsbostadsnämndernas handläggning av låneärenden m. m.

skogsarbete. Det är alldeles klart, det förstår jag också själv mycket väl, att någonstans måste gränsen dragas, men det nuvarande området bör under alla förhållanden betydligt utvidgas. Det har utbildats en rättspraxis på detta område, vilken är mindre tilltalande.

För en person, som sysslar med praktiska skogsgöromål och vet hur det går till än i det ena, än i det andra fallet, verkar det närapå obegripligt, att en olycka, som inträffar, då köraren om sin häst tar sådan vård, att hästen — man skulle i detta fall kunna kalla hästen för körarens arbetsredskap — skall vara i form att utföra ett avtalat arbete, inte skall vara hänförlig till olycksfall i arbete. Däremot betraktas det, för att ta ett par exempel, enligt nuvarande praxis som olycksfall i arbete, då en person — det gällde i detta fall en disponent — på tjänsteresa skadas i sitt hotellrum på väg från badrummet på detta hotell. Likaså betraktas det som olycksfall i arbete, då under tågs uppehåll vid station en person i affärsresa går till kiosken och köper cigarretter för egen räkning och skadas vid uppstigandet på tåget, eller när en arbetare i arbetsuppdrag stannar på gatan för att samtala med en utomstående person och vid det tillfället skadas. Däremot ha återigen försäkringsmyndigheterna inte betraktat såsom olycksfall i arbete, då en person intagit måltid på en matservering under tjänsteresa och därvid ett fiskben råkat fastna i matstrupen, så att han skadades. Vidare ansågs det — märkligt nog för övrigt — inte heller som olycksfall i arbete, då en timmertummare under tjänstgöringsresa vallade sina i tjänsten använda skidor i tillfälligt inackorderingskvarter och därvid råkade ut för olycksfall. Och enligt nuvarande praxis godkännes inte heller såsom inträffat i tjänsten ett olycksfall, som står i samband med skogsarbetares hushåll och sammanlevnad i skogskojor.

Exemplen skulle kunna mångfaldigas. Det är högt på tid, att olycksfallsförsäkringslagen omarbetas. Man har också anledning förvänta, att socialvårdskommittén samarbetar med det praktiska livets

män inom skogen, med arbetsgivar- och skogsarbetarorganisationer, innan den framlägger sitt förslag till regeringen.

Jag tackar än en gång statsrådet för visat intresse för den av mig framställda frågan.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Ang. länsbostadsnämndernas handläggning av låneärenden m. m.

Herr statsrådet Andersson hade meddelat, att han ämnade vid detta sammanträde besvara jämväl herr Lundgrens interpellation angående länsbostadsnämndernas handläggning av låneärenden m. m. Svaret, vilket omedelbart före sammanträdet i stencilerad form utdelats till kammarens ledamöter, finnes såsom bilaga A fogat vid detta protokoll. Ordet lämnades nu till herr statsrådet *Andersson*, som gav en kort sammanfattning av svaret.

Herr LUNDGREN: Herr förste vice talman! Till statsrådet Andersson ber jag att få framföra mitt värdsamma tack för att statsrådet lämnat ett så snabbt svar på min interpellation. Jag är naturligtvis särskilt tacksam för att statsrådet besvarat interpellationen, trots att den framställdes så sent som den 17 maj. Jag är väl medveten om det kanske mindre lämpliga i att framställa interpellationer vid den tidpunkten under riksdagen. Men det här ärendet hade i alla fall väckt en viss uppmärksamhet, och det var därför som jag ansåg lämpligt att interpellationsvis bringa frågan på tal.

Statsrådet bekräftar i det nu lämnade svaret till fullo sakuppgifterna i interpellationen. På den punkten finnas alltså icke några skiljaktiga meningar mellan statsrådet och mig. Icke heller har jag något väsentligt att erinra mot statsrådets kommentar till uppgifterna. Det förefaller mig dock, som om statsrådet liksom förut länsbostadsnämnden alltför mycket sökt bagatellisera vad som förekommit.

Ang. länsbostadsnämndernas handläggning av läneärenden m. m.

Det är fullständigt självklart — jag vill understryka vad statsrådet sade därvidlag — att en styrelse eller nämnd måste utgå ifrån att lämnade uppgifter, som bestyrkts av tjänstemän eller kommunala förtroendemän, äro korrekta, intill dess det visat sig, att så icke är fallet. När det emellertid såsom nu i Västerbotten förekommit, att kommunala myndigheter i varje fall inom en kommun, bestyrkt uppgifter, som till mycket stor procent visat sig vara felaktiga, förefaller det som om detta förhållande bort giva anledning till andra åtgärder än endast ett återsändande av handlingarna till ifrågasavarande kommunala myndighet och infordrande av nya uppgifter, eventuellt med en viss admonition.

Länsbostadsnämnden har visserligen i ett utsänt cirkulär anmodat kommunalnämnder och drätselkammare att bättre fullgöra sina uppgifter, men det förefaller som om länsbostadsnämnden ändå kanske tagit väl lätt på saken. Det hade varit önskvärt, att nämnden i större utsträckning kontrollerat, om inte andra kommunalnämnder tagit sin uppgift lika lättvindigt som den nu ifrågasavarande nämnden.

Likaså ifrågasätter jag, om det inte hade varit lämpligt, att statsrådet och chefen för socialdepartementet t. ex. genom en cirkulärskrivelse till länsbostadsnämnderna påpekat vikten av att dessa kontrollera, att av kommunerna lämnade uppgifter äro korrekta. Jag menar nu inte, att man skall i detalj kontrollera uppgifterna, men att man bör — såsom sedermera skett i Västerbotten — göra en sådan kontroll genom stickprovundersökningar. Det kan väl ändå hända, att en sådan sak som förekom inom den kommun, som här närmast avses, kan förekomma på andra håll.

Till dessa mera lokala synpunkter skall jag be att få knyta några allmänna reflexioner.

En av anledningarna till den brist på ansvarskänsla, som den ifrågasavarande kommunalnämnden visat, torde vara, att de kommunala myndigheterna av de statliga myndigheterna överhopas med skrivelser och cirkulär av olika slag,

som skola besvaras. Det har gjort det svårt för kommunalmännen att tillfredsställande sköta sina åligganden. Infordrandet av uppgifter av olika slag har alstrat en blankettledda — jag skulle vilja kalla det så — som tyvärr tar sig uttryck i en viss värdslöshet när det gäller att lämna uppgifterna. Detta kan ju vara förklarligt, ehuru ingalunda försvarligt.

Det torde också vara möjligt, att en av anledningarna till att det har gnisslat en smula inom länsbostadsnämnden är det sätt, varpå länsbostadsdirektörstjänsterna tillsatts. Konstitutionsutskottet vid innevarande års riksdag har verkställt en mycket noggrann utredning i denna fråga. Den förteckning över utnämnda länsbostadsdirektörer, som visades inom konstitutionsutskottet, gjorde på många punkter ett rätt märkligt intryck. Personer med mycket framstående meriter synas sålunda ha blivit förbigångna till förmån för sådana sökande, vilkas huvudsakliga förtjänster lågo i journalistiskt, fackligt och politiskt arbete i arbetarrörelsens tjänst. Det är ingen som bestrider, att dessa personer i och för sig kunna vara mycket dugliga, men de sakna givetvis den administrativa erfarenhet som erfordras för att handha så viktiga uppgifter som det här gäller, i varje fall i början av verksamheten.

Nu vill jag framhålla, att jag icke har deltagit i detta ärendes behandling inom konstitutionsutskottet och att jag, även om jag hade gjort det, knappast torde ha biträtt en anmärkning. Jag menar nämligen, att det är utomordentligt vanskligt att bilda sig någon uppfattning i utnämningsfrågor och att man därvidlag i regel måste lita på regeringens omdöme. Men jag måste erkänna, att utnämningarna förefallit egendomliga.

Herr förste vice talman! Jag anhåller att än en gång få tacka statsrådet Andersson för det svar han givit på min interpellation.

Herr JOHANSON, KARL AUGUST:
Herr talman! Såsom ordförande i ett för-

Ang. länsbostadsnämndernas handläggning av låneärenden m. m.

medlingsorgan i Västerbotten kan jag inte underlåta att vid detta tillfälle göra några erinringar i anledning av herr Lundgrens interpellation.

Då förslaget om att inrätta länsbostadsnämnder framlades, hälsades detta i bygderna med mycket stor tillfredsställelse. Det gav oss i kommunerna tillfällena att komma i intimare kontakt med den myndighet, som hade att besluta i låne- och bidragsfrågor. Under den relativt korta tid som har förflutit efter länsbostadsnämndernas tillkomst har det visat sig, att utvecklingen har gått i rätt riktning.

Inte bara jag, utan många andra blevo därför synnerligen förvånade över herr Lundgrens interpellation, i vilken han framför allvarliga beskyllningar mot länsbostadsnämnden och förmedlingsorganen i Västerbotten. Han gör gällande, att såväl länsbostadsnämnden som förmedlingsorganen i länet skulle ådaga-lägga »en förvånande brist på ansvars-känsla» vid handläggningen av vissa låneärenden och att de av förmedlingsorganen lämnade uppgifterna »icke alltid varit vederhäftiga».

Jag tycker, herr Lundgren, att sådana beskyllningar mot kommunala förtroendemän i vårt län äro så pass allvarliga, att man hade väntat, att herr Lundgren inte vid detta tillfälle skulle ha vidhållit dem. Jag förmodar, att det är herr Lundgren som i tidningen Umebladet, där han är politisk redaktör och ansvarig utgivare, spinner på samma tema i en artikel den 19 maj i år. I artikeln — en andraledare — framhåller han, att chefstjänstemännen i länsbostadsnämnderna ha »tillsatts i mycket stor utsträckning med hänsynstagande icke till sakliga utan till politiska meriter», något som han också drog fram här nyss. Han slutar artikeln med orden: »Resultatet är avskräckande.»

Eftersom jag har deltagit i konstitutionsutskottets behandling av det anmärkningsärende, som herr Lundgren här talat om, skall jag återkomma till den punkten litet senare.

I interpellationssvaret har statsrådet redogjort för de åtgärder, som länsbo-

stadsnämnden i mitt län vidtagit. Jag har här, herr talman, samtliga de skrivelser och protokollsutdrag, som länsbostadsnämnden har översänt till förmedlingsorganen, men jag skall inte belasta kammarens protokoll eller trötta ledamöterna med att föredra dem alla. Det kunde vara av intresse att vid detta tillfälle gå igenom några av de föredragningslistor, som länsbostadsnämnden före sammanträdena skickat ut till sina ledamöter och som jag också har här. De innehålla inte mindre än 24 rubrikförsedda kolumner, där arten och beskaffenheten av respektive låneärenden anges. Det skulle emellertid ta alltför lång tid att gå igenom dem ens till någon del och är kanske också tämligen onödigt. Jag skall därför bara säga, att de ge ett belägg för att herr Lundgren har varit ute i oträngt mål, då han här har gått till attack emot förmedlingsorganen och länsbostadsnämnden i Västerbotten.

Om nu, såsom herr statsrådet säger i sitt svar, *ett enda* förmedlingsorgan av länets 33 inte har lämnat riktiga uppgifter — de felaktiga uppgifterna ha dock blivit rättade, eftersom länsbostadsnämnden omedelbart återremitterade samtliga ärenden till förmedlingsorganet — då är det väl ändå inte, herr Lundgren, fullt korrekt att därför stämpla de övriga 32 förmedlingsorganen som ovederhäftiga och antyda, att de skulle lämna oriktiga uppgifter. Jag reagerar, herr Lundgren, på det bestämdaste emot ett sådant påstående. Jag har varit med från början och handlagt samtliga byggnads- och låneärenden i min köping, och jag vill försäkra herr Lundgren och kammarens ledamöter, att vi lägga ned all möjlig möda för att få uppgifterna så riktiga som möjligt. Vi ha inom parentes sagt inga tjänstemän som handlägga dessa ärenden, utan det få förtroendemännen i kommunalförvaltningen göra själva.

Jag kan nämna, att jag för några år sedan talade med en tjänsteman i chefsställning i dåvarande byggnadslånebyrå om dessa låneärenden och om förmedlingsorganens uppgifter. Denne sade då till mig ungefär så här: »Vi sätta mycket stor tilltro till de uppgifter vi få

Ang. länsbostadsnämndernas handläggning av låneärenden m. m.

av förmedlingsorganen i länet och samarbeta mycket gott med dem. Tack vare detta nå vi de goda resultat vi önska.»

Det skulle för resten vara ganska intressant att veta, hur herr Lundgren som drätselkammarens ordförande i sin hemstad Umeå handlägger alla de ärenden som förekomma i drätselkammaren — om han där penetrerar vartenda ärende eller om han inte många gånger måste lita på uppgifterna från de tjänstemän, som ha utrett respektive ärenden.

Det är kanske redan sagt tillräckligt om denna sak. Sedan kammarens ledamöter genom statsrådets svar fått veta, att den »förvånande brist på ansvarskänsla», som herr Lundgren tillvitat länsbostadsnämnden och förmedlingsorganen i Västerbotten, icke föreligger och att beskyllningarna i interpellationen äro grundlösa, ha dessa båda parter, av vilka jag representerar den ena, fått den upprättelse som de haft rätt till.

Jag skall nu återkomma till det av herr Lundgren berörda anmärkningsärendet i konstitutionsutskottet angående tillsättande av länsbostadsdirektörerna. Jag deltog som sagt i behandlingen av detta ärende och kan meddela, att anmärkningen — som icke vann majoritet inom utskottet — inte avsåg något speciellt fall, utan riktade sig mot att de förutvarande egnahemsdirektörerna inte hade blivit utsedda till länsbostadsdirektörer. I den utredning, som konstitutionsutskottet stödde sig på, visades skäl för att det hade gått rätt till, och konstitutionsutskottet hade därför icke någon anledning att göra anmärkning mot vederbörande statsråd för tillsättandet av länsbostadsdirektörerna.

Nu har jag inte hela utredningsmaterialet framför mig, men jag kan i alla fall säga, att det är oriktigt, när herr Lundgren gör gällande, att politiska meriter skulle ha varit utslagsgivande och att den ena eller den andra befattningen i arbetarrörelsens tjänst skulle ha fått kvalificera för befattningen som länsbostadsdirektör. Jag undrar, herr Lundgren, om man inte i nådens år 1949 borde ha vuxit ifrån det där gamla pratet om de politiska meriterna, som

skulle vara ensam utslagsgivande vid tillsättandet av vissa befattningar och som särskilt kommer fram i herr Lundgrens andraledare i Umebladet den 19 maj. Vi skola inte gräva upp det som ligger begravet sedan många år tillbaka. Vi ha varit med i svunna tider, då tillsättandet skedde på annat sätt än nu, då arbetarrörelsen icke hade någon möjlighet att utöva något inflytande därvid, utan befattningarna voro förbehållna en enda samhällsklass i landet.

Skulle jag, herr talman, som ordförande i förmedlingsorganet i min hemkommun betygsätta herr Lundgrens interpellation, skulle jag kunna använda samma ordvändningar som han och säga, att han har visat en förvånansvärd brist på riktig information — eller också har han haft mycket grumliga källor att ösa sitt vetande ur.

Herr LUNDGREN: Herr talman! Endast ett par ord!

Herr Johanson menade, att jag hade använt överord i min interpellation. Jag yttrade i denna: »De av förmedlingsorganen lämnade uppgifterna hade godtagits. Dessa uppgifter ha emellertid icke alltid varit vederhäftiga. Så har t. ex. från en kommunalnämnd meddelats, att det vore alltför tidsödande och arbetsamt att göra utdrag ur taxeringslängderna, varför man ifyllt frågeformuläret med siffror som man tyckte skulle passa.» En mycket stor procent — jag kan inte säga hur stor procent det är, ty jag har inte primärmaterial med mig — av uppgifterna från just denna kommunalnämnd ha visat sig vara felaktiga. Det har ju också bestyrkts av statsrådets svar. På den punkten finns alltså ingen anledning att tvista.

Vad sedan frågan om tillsättningen av länsbostadsdirektörerna beträffar — den fråga som behandlades i konstitutionsutskottet — blev det ju inte någon anmärkning mot regeringen på den punkten. Men herr Johanson vet ju mycket väl anledningen till att det numera inte blir någon anmärkning mot regeringen

Ang. länsbostadsnämndernas handläggning av läneärenden m. m.

i konstitutionsutskottet ens i sådana fall, då en anmärkning på mera objektiva grunder skulle vara befogad.

Nu vill jag inte alls säga, att detta skulle ha varit fallet vid konstitutionsutskottets behandling av just denna fråga. Såsom jag nyss sade är jag nämligen, herr förste vice talman, mycket tveksam när det gäller att biträda anmärkningar i utnämningens ärenden. Det är i regel utomordentligt svårt att bilda sig en objektiv uppfattning om de sökandes meriter, och man måste därför enligt min mening gå mycket varsamt fram i sådana fall. Detta hindrar emellertid inte, att man nog ändå får sätta ett litet frågetecken i kanten för vad som förekommit vid utnämningarna på just detta speciella område.

Herr statsrådet **ANDERSSON**: Herr talman! Eftersom det har rörts upp en diskussion i denna fråga, vill jag gärna för klarhetens skull tillägga några synpunkter.

Jag vill fästa herr Lundgrens uppmärksamhet på att vad som i interpellationssvaret bekräftas när det gäller herr Lundgrens sakuppgifter är, att en kommun hade lämnat felaktiga uppgifter. Men av svaret framgår också alldeles tydligt, att vi anse att länsbostadsnämnden klarat upp denna sak på ett berömvärd sätt. Nämndens egna ledamöter ha vid ärendets behandling upptäckt, att felaktiga uppgifter lämnats, och man har mycket snabbt och utan påtryckningar utifrån klarat upp saken med vederbörande kommun. För säkerhets skull har man dessutom tagit stickprov på en hel rad andra ansökningar för att kontrollera, om felaktiga uppgifter lämnats också från annat håll.

Följaktligen står inte den anmärkning kvar, som herr Lundgren i sin interpellation har gjort mot länsbostadsnämnden för att den, som det heter, skulle handlagt dessa ärenden på ett slentrianmässigt sätt.

Herr Lundgren upprepar faktiskt här sin beskyllning mot länsbostadsnäm-

den, när han säger att den har tagit alltför lätt på uppgiften. Efter att mycket noggrant ha studerat vad länsbostadsnämnden företagit sig måste jag säga, att ingen som helst anmärkning kan riktas mot nämnden för dess handläggning av dessa ärenden. Herr Lundgren borde, tycker jag, ta tillbaka de beskyllningar han riktat mot nämnden, som ju själv har klarat upp denna sak och som har varit enhällig i sina beslut.

När herr Lundgren sedan tar upp frågan om tillsättningen av länsbostadsdirektörerna, tyder det på att motivet till hans interpellation kanske närmast är en åstundan att komma den statliga bostadspolitiken till livs. Läser man herr Lundgrens interpellation noga, märker man ju att det är fråga om ett angrepp mot de nuvarande formerna för vår bostadspolitik, och detta har ytterligare tillspetsats i det försök att kasta en skugga över tillsättningen av länsbostadsdirektörerna, som herr Lundgren här gjorde.

Jag har inte sysslat med dessa frågor i detalj och är därför inte sakkunnig, men jag har, herr talman, haft tillfälle att i finansdepartementet följa tillsättningen av länsbostadsdirektörerna och känner därför väl de meriter, som vederbörande ha. Och jag är alldeles övertygad om att samtliga våra länsbostadsdirektörer äro välkvalificerade personer, som ha sina meriter främst från det område, där de nu äro satta att verka. Att till dessa befattningar också ha sökt personer med mycket goda meriter från annan verksamhet är riktigt, men jag finner det ganska naturligt att de inte fått företräde, eftersom det här har gällt att få fram personer med sakkännedom och erfarenhet rörande byggnadsverksamhet och förvaltning. Och jag kan försäkra herr Lundgren, att samtliga länsbostadsdirektörer ha meriter av just detta slag, oavsett om de varit journalister i den socialdemokratiska pressen eller inte. Att väl meriterade personer blivit utsedda framgår nog också av det förhållandet, att man inte från konstitutionsutskottets sida kunnat göra någon anmärkning i denna fråga.

Ang. länsbostadsnämndernas handläggning av låneärenden m. m.

Herr JOHANSON, KARL AUGUST: Herr talman! Herr Lundgrens uttalande om länsbostadsnämnden ger mig anledning att till dagens protokoll foga nämndens egen redogörelse för de åtgärder som vidtogos, så snart nämnden kommit underfund med att felaktiga uppgifter lämnats av en kommun. Det heter i § 44 av länsbostadsnämndens protokoll den 14 mars 1949 på följande sätt:

»Till behandling förelåg 179 preliminära ansökningar om förbättringslån enligt särskild föredragningslista. Av dessa bordlades 97 ansökningar för återremiss till förmedlingsorganet för nytt yttrande varvid skulle påpekas att uppgifterna om sammanräknad nettoinkomst enligt de tre senaste årens taxeringar skulle vara i överensstämmelse med verkliga förhållandet. Av övriga ansökningar avslogos 20 under det att 62 framställningar preliminärt biföllos med ett sammanlagt lånebelopp av kronor 27 830: — varav kronor 22 590: — såsom ränctefri stående del av förbättringslån.»

Herr Lundgren citerade litet grand ur sin egen interpellation, men inte det yttrande som jag, och kanske de flesta, mest uppmärksammat i denna interpellation. Andra stycket i interpellationen börjar på följande sätt: »Från Västerbotens län kunna exempel anföras, som visa att dessa frågor handhafts på ett sätt som ådagalägger en förvånande brist på ansvarskänsla.» Det är detta generella uttalande, herr Lundgren, att förmedlingsorganet skulle saknat ansvarskänsla vid fullgörandet av sitt värv, som jag för mitt vidkommande såsom gammal kommunalman har fäst det största avseendet vid. Även om man, som det nu lyser igenom, har en i viss mån avog inställning till den statliga bostadspolitik, får man väl ändå inte fördenskull »halslugga» varenda kommunalman i Västerbotten, som vågar ha en annan uppfattning än herr Lundgren.

Länsbostadsdirektören i vårt eget län tillhör dem, som kanske inte kunna åberopa så många och långa betygsavskrifter och andra pappersmeriter, men han har varit kommunalkamrer och i denna egenskap vunnit stor förtrogenhet med

handläggningen av detta slags ärenden liksom när det gäller kommunalförvaltning i övrigt. Och som gammal kommunalman sätter jag sådana meriter avsevärt mycket högre än många och långa pappersmeriter, som ofta nog säga praktiskt taget ingenting.

Herr KARLSSON, GOTTFRID: Herr talman! Det är med mycket stor förvåning jag har lyssnat till denna debatt, som delvis har kommit att röra sig om en fråga, som diskuterades i samband med behandlingen av konstitutionsutskottets dechargememorial.

Vad som gjorde att jag begärde ordet, herr talman, var ett yttrande av herr Lundgren för en stund sedan till herr Johanson, som gick ut på att anmärkningar inte skulle göras från konstitutionsutskottets sida, även om de äro befogade. Herr Lundgren nämnde både i sitt första och i sitt andra anförande, att han inte deltagit i behandlingen av detta ärende inom konstitutionsutskottet, och jag vill säga att om han deltagit i utskottets arbete skulle han inte gärna ha kunnat vara med om en anmärkning då det gäller utnämningen av länsbostadsdirektörerna. I utnämningsfrågor är det nämligen alltid en mycket delikat uppgift att avgöra, vilken sökande som är den lämpligaste. Man får i sådana ärenden rätt mycket lita på Kungl. Maj:ts omdöme när det gäller varje enskilt fall.

Jag vill fästa herr Lundgrens uppmärksamhet vid — om han inte själv har observerat det tidigare — att endast fyra av konstitutionsutskottets tjuguleddamöter reserverade sig på denna punkt i dechargememorialet. Detta säger ju någonting om halten av det yttrande, som herr Lundgren ansåg sig i detta fall böra fälla gentemot herr Johanson och konstitutionsutskottets majoritet. Kan det inte vara tänkbart, herr Lundgren, att konstitutionsutskottets majoritet har haft sakliga grunder för sitt ställningstagande i detta ärende och inte förtjänar att få slungat emot sig det uttalande, som herr Lundgren nyss gjorde?

Om ändrade bestämmelser ang. ecklesiastika arrenden.

Jag har inte kunnat underlåta, herr talman, att med dessa ord bemöta herr Lundgrens enligt mitt förmenande mycket malplacerade angrepp mot konstitutionsutskottets majoritet.

Herr LUNDGREN: Herr talman! Jag vill bara gentemot herr K. A. Johanson säga, att det väl måste anses vara en brist på ansvarskänsla, när man lämnar felaktiga uppgifter. Och det var ju bara detta frågan gällde. Att felaktiga uppgifter lämnats har ju statsrådet bekräftat.

Den omständigheten, att konstitutionsutskottet på grund av de nuvarande majoritetsförhållandena icke framställer anmärkning i ett ärende, visar väl ändå inte att objektiva grunder för anmärkning skulle saknas. Jag syftar nu inte på detta ärende, utan säger det i allmänhet. Det nu ifrågavarande ärendet ligger kanske till på ett annat sätt.

Herr JOHANSON, KARL AUGUST: Herr talman! Jag vill endast konstatera, att herr Lundgren bara har kunnat peka på ett enda fall av 33 kommuner i Västerbottens län.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Om ändrade bestämmelser ang. ecklesiastika arrenden.

Herr statsrådet Quensel hade tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr Ivar Perssons interpellation om ändrade bestämmelser angående ecklesiastika arrenden. Svaret, vilket omedelbart före sammanträdet i stencilerad form utdelats till kammarens ledamöter, finnes såsom bilaga B fogat vid detta protokoll. Herr statsrådet Quensel fick nu ordet och lämnade en kort sammanfattning av svaret.

Herr PERSSON, IVAR: Herr förste vice talman! Jag ber först att få framföra

mitt tack till statsrådet Quensel för svaret som lämnats på min interpellation.

Jag kan instämma med statsrådet i att ett ytterligare, kortvarigt uppskov när det gäller tillämpningen av de mera tidsenliga arrendebestämmelserna inte behöver välla några alltför påtagliga svårigheter åtminstone för lönebeställdas arrendatorer. Men det må ju inte förtänkas oss på jordbrukarhåll, att vi inte ha så lätt att förstå att lösningen av denna fråga har, efter vårt sätt att se, dragit ut på tiden ganska länge. Det var dock år 1943 som riksdagen antog de sociala arrendebestämmelserna, och nu skriva vi år 1949. Det får alltså enligt min mening inte bli ytterligare uppskov längre än som är absolut nödvändigt. Utredningar ha ju pågått sedan länge tillbaka och i olika omgångar.

När herr statsrådet utlovar proposition till nästa års riksdag, vill jag framhålla önskemålet att sådant förslag framlägges tidigt under nämnda riksdag, så att beslut kan fattas på våren och de nya bestämmelserna komma i tillämpning redan vid utarrendering från den 14 mars 1951.

Herr statsrådet har betonat, att det är de mera trängande frågorna som skulle kunna lösas nästa år. Jag hoppas verkligen det. Egentligen hade jag räknat med att samtliga dessa frågor skulle medhinnas till nästa år.

Jag ber också att få framhålla, att sakkrevisionens förslag om finansiering av byggnadskostnaderna härvidlag måste anses mycket beaktansvärt. Om jag inte är fel underrättad, är räntan på investeringar av detta slag för närvarande 5 procent, och denna räntesats är i dagens läge alldeles för hög. De här ifrågavarande fastigheterna belastas däri genom på ett sätt, som man inte kan finna rimligt, och jag tror att en väsentlig sänkning därvidlag skulle lösa åtskilliga problem för dessa fastigheters vidarekommande.

Jag har inte haft tillfälle att se cirkuläret av den 6 maj i år med provisoriska bestämmelser för utarrendering av vissa kyrkofastigheter, men jag har erfarit att det bland annat överför bygg-

Ang. tillverkningsavgiften å standardiserat hönsfoder m. m.

nadsskyldigheten för dessa egendomar från arrendatorn till jordägaren. Detta cirkulär innebär, såsom antydes i interpellationssvaret, ett steg i den riktning som man måste önska sig. Det är bara att beklaga, att detta cirkulär säges gälla vissa kyrkofastigheter, men inte alla. Jag hoppas dock att det gäller för den större gruppen av dessa fastigheter.

Statsrådet nämnde, att åtskilliga framställningar i dessa frågor ha inkommit till departementet och vänta på sin prövning. I anledning härav ber jag att få understryka önskemålet, att stor hänsyn måtte tagas till framställningar från arrendatorshåll. Den som har skon på sig vet bäst var den klämmer, brukar man ju säga, och jag tror att våra eklestiastiska arrendatorer och deras föreningar ha ganska riktigt uppfattat dessa frågor. Såvida inte påtagliga motsättningar föreligger mellan det allmännas intresse och arrendatorernas önskemål, hoppas jag att arrendatorernas synpunkter skola beaktas vid lösningen av denna fråga.

Till sist ber jag att få säga några ord också om den visserligen lilla, men ur principiell synpunkt rätt betydelsefulla gruppen skolhemman. För dessa hemman gälla enligt min mening så otillfredsställande utarrenderingsbestämmelser, att jag utan tvekan räknar en ändring av dessa bestämmelser till, för att använda statsrådets eget uttryck, de mera trängande frågorna. Byggnadsskyldigheten, som är den mest tyngande, åvilar nämligen arrendatorn, när det gäller dessa hemman. Det blir kanske svårt att överföra byggnadsskyldigheten på de befattningshavare, som åtnjuta inkomst av dylika hemman — jag tänker till exempel på rektorn vid Malmö högre allmänna läroverk. En utredning i denna fråga har ju emellertid redan resulterat i förslag, som enligt min mening skulle lösa frågan på ett tillfredsställande sätt. Remissbehandlingen var i gång redan tidigt förra hösten, och jag kan därför inte tänka mig annat än att remissvaren skola kunna slutbehandlas inom departementet i tillräckligt god tid före nästa års riksdag.

Egentligen är det ett rent statligt äm-

namål som numera tillgodoses med dessa hemman, och utredningen har som bekant dragit konsekvenserna härav och föreslagit, att domänverket skulle få övertaga förvaltningen av dessa hemman. De mera tillfredsställande regler, inte minst angående byggnadsskyldighet och finansiering av nybyggnader, som gälla för domänverkets fastigheter, skulle därmed bli tillämpliga när det gäller skolhemmanen, något som enligt min mening skulle innebära en mycket stor fördel. Vederbörande skolor skulle naturligtvis inte genom ett sådant arrangemang berövas de förmåner, som de ha av hemmanen i fråga, utan domänverket skulle överlämna den behållna inkomsten till vederbörande befattningshavare. Det kan inte vara tu tal om att denna fråga har en betydande principiell vikt, även om antalet skolhemman är relativt litet, och frågans lösning bör enligt min mening inte uppskjutas längre än till nästa år.

Med dessa erinringar tar jag sålunda, herr talman, fasta på statsrådets löfte att vissa av dessa frågor — jag hoppas för min del verkligen att det skall bli alla — komma att få en tillfredsställande lösning vid nästa års riksdag.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Ang. tillverkningsavgiften å standardiserat hönsfoder m. m.

Ordet lämnades härefter till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet **STRÅNG**, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr Karl Perssons interpellation angående tillverkningsavgiften å standardiserat hönsfoder m. m., och nu yttrade: Herr talman! Med första kammarens tillstånd har herr Karl Persson frågat mig, om jag är villig att medverka till att de avgifter, som tillverkare av standardiserade hönsfoderblandningar nu betala till Svenska spannmålsaktiebolaget, snarast möjligt bli slopade. Till svar får jag anföra följande.

Ang. tillverkningsavgiften å standardiserat hönsfoder m. m.

Systemet med regleringsavgifter för tillverkning av standardiserade hönsfoderblandningar har två uppgifter. Den ena, som är rent teknisk, är att möjliggöra, att utförsäljningspriset på dessa blandningar kan hållas någorlunda stabilt. Om priset på någon av de olika ingredienserna höjts eller sänkts, har man nämligen kunnat justera regleringsavgiften med hänsyn härtill och på det sättet undvika att alltför ofta ändra utförsäljningspriset. Den andra uppgiften är att ge möjlighet till en viss kompensation för de förluster, som uppstått för det allmänna vid försäljningen av importerade fodermedel. Det är säkerligen denna senare uppgift, som ingett herr Persson betänkligheter.

Jag vill då erinra om att Svenska spannmålsaktiebolagets självkostnader för importerade fodermedel under senare år i regel legat väsentligt över utförsäljningspriserna. Bolaget har alltså årligen haft mycket betydande förluster, som sedan fått täckas genom tillskott av statsmedel. En inte oväsentlig del av denna import har skett för att förse den växande fjäderfästammen med lämpligt foder. Med hänsyn till äggproduktionens relativt goda lönsamhet har det ansetts rimligt att äggproducenterna skulle betala ett pris för hönsfoderblandningarna, som något så när anslöt sig till den verkliga anskaffningskostnaden för dessa blandningar. Av praktiska skäl har bolaget vid försäljning av oljekraftfoder, majs m. m. till tillverkarna av hönsfoderblandningar inte kunnat taga ut priser, som legat över priserna vid försäljning för direkt utfodring. I stället har bolaget genom regleringsavgiften fått en viss kompensation för de i förhållande till anskaffningskostnaden låga utförsäljningspriserna på de kvantiteter fodermedel, som använts för tillverkning av hönsfoderblandningar.

Som ett skäl för att man skulle slopa regleringsavgifterna anför herr Persson, att den statssubvention, som spannmålsbolagets utförsäljningspriser på importerat fodermedel hittills inneburit, för närvarande så gott som helt bortfallit genom prisfall på världsmarknaden. Det-

ta är endast delvis riktigt. Det är visserligen så att de för dagen gällande världsmarknadspriserna på oljekraftfoder, vetekli och majs ligga i nivå med och kanske till och med något under de svenska utförsäljningspriserna på dessa varor. Men det är endast obetydliga mängder, som hittills kunna importeras till dessa relativt låga priser. De kvantiteter oljekraftfoder, majs och importerat vetekli, som nu saluföras här i landet, härröra till allra största delen från inköp, som gjorts till väsentligt högre priser under regleringsåret 1947/48. Om man skulle helt slopa regleringsavgiften men å andra sidan låta spannmålsbolaget för dessa varor ta ut priser, som motsvarade bolagets självkostnad, skulle priserna för hönsfoderblandningarna nu inte sjunka utan tvärtom stiga åtskilligt. Först efter hand får det lägre världsmarknadspriset återverkningar av betydelse inom landet.

Herr Persson säger slutligen, att en avveckling av regleringsavgifterna är starkt påkallad både ur produktionssynpunkt och ur rättvisesynpunkt. Detta påstående kan diskuteras. Farhågorna för att avgifterna skulle verka otillbörligt hämmande på produktionen förefalla knappast motiverade mot bakgrunden av den hittillsvarande produktionsutvecklingen. Inte heller kan jag finna att systemet med regleringsavgifter, såsom herr Persson gör gällande, gynnar de stora hönsgårdarna. Herr Persson anför visserligen, att de stora hönsgårdarna ha lättare att själva göra lämpliga blandningar och på så sätt undandraga sig regleringsavgifterna. Om man jämför förbrukarpriserna på de olika ingredienserna med förbrukarpriset på den färdiga blandningen, finner man dock, att skillnaden är så liten, att den knappast uppväger besväret med blandningen. Dessutom tillkommer att oljekraftfoder alltjämt är ransonerat och att de stora hönsgårdarna alltså över huvud taget inte ha tillgång till denna vara.

Vad jag nu har sagt innebär ett avvissande av de skäl, som herr Persson anfört för att man omedelbart skulle slopa regleringsavgifterna. Jag vill emeller-

Ang. tillverkningsavgiften å standardiserat hönsfoder m. m.

tid inte sluta utan att understryka, att jag i och för sig anser att priset på hönsfoderblandningar bör vara varken högre eller lägre än som är skäligt med hänsyn till priset på de olika ingående varuslagen. Jag finner det därför önskvärt, att regleringsavgifterna skola borttagas, så snart förutsättningarna härför föreligga. Det som härvidlag framför allt blir avgörande, är enligt min mening den fortsatta prisutvecklingen på världsmarknaden. Jag ber i detta sammanhang också få erinra om att jag i propositionen angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område för nästa regleringsår uttalat betänkligheter mot en ifrågasatt prishöjning på vissa slag av kraftfoder, och detta just med hänsyn till det mindre jordbrukets behov av billigt köpfoder. Jag kan alltså försäkra herr Persson om att jag kommer att följa den fortsatta utvecklingen på detta område med uppmärksamhet.

Herr PERSSON, KARL: Herr talman! Jag ber att först få tacka herr statsrådet för svaret på min interpellation.

Statsrådet uttalade i slutet av svaret som sin åsikt, att priset på hönsfoderblandningarna bör vara varken högre eller lägre än priset på de olika ingående ingredienserna, samt försäkrade sig skola följa utvecklingen med uppmärksamhet. Detta uttalande hade emellertid för mig haft ett betydligt högre värde, om det inte hade föregåtts av sådana uttalanden som t. ex. att skillnaden mellan förbrukarpriset på hönsfoderblandning, 41 kronor per 100 kilogram, och förbrukarpriset på de olika ingredienser, varav blandningarna bestå, är så liten, att den knappast uppväger besväret med blandningen. Skillnaden utgör allra minst 10 kronor per 100 kilogram eller ca 25 procent av priset. Av skillnaden utgör 6 kronor 85 öre respektive 7 kronor 15 öre för höns- respektive kycklingfoderblandning regleringsavgift till spannmålsbolaget. Resten av skillnaden förorsakas givetvis av andra omkostnader såsom extra frakter, blandningskostnad och högre handelsomkostnader.

Att den som så kan drar sig undan dessa höga kostnader är självklart. Jag känner för resten till en del större äggproducenter som göra detta. Det är bara de två procenten oljekraftfoder och de sex procenten sojamjöl som vålla bekymmer. Dessa ingredienser kunna emellertid ersättas med annat äggviterikt foder, t. ex. luzernhömjöl eller konsttorkat spätt gräs. Den som driver produktionen i så stor skala, att det lönar sig dels att anlita sakkunnig hjälp för att få recept på lämplig blandning och dels att köpa hem ingredienserna var för sig i inte alltför små kvantiteter, kan göra blandningarna själv, och gör det också, vilket knappast den kan göra, som endast använder 50 å 100 kilogram foderblandning per månad.

En sak som är ännu betänkligare är att det ute i handeln börjar förekomma hönsfoderblandningar, som vederbörande fodermedelshandlare själv blandar utan att anlita spannmålsbolaget och utan att inbetala de s. k. regleringsavgifterna. Dessa blandningar säljas givetvis utan kontroll och tre å fyra kronor billigare per 100 kilogram än de som spannmålsbolaget kontrollerar, samtidigt som vederbörande handlare gör sig tre å fyra kronor extra förtjänst på 100 kilogram. Om detta är lagligt eller ej kan kanske statsrådet upplysa om.

Herr statsrådet säger på ett ställe, att det med hänsyn till äggproduktionens relativa lönsamhet har ansetts rimligt att äggproducenterna skulle betala ett pris för hönsfoderblandningarna, som något så när anslöt sig till den verkliga anskaffningskostnaden för dessa blandningar. På ett annat ställe säger statsrådet, att om priset på de olika ingredienserna höjts eller sänkts, så ha regleringsavgifterna kunnat justeras med hänsyn härtill. Nu vill jag gärna fråga: Var det den ökade lönsamheten eller en ändring av priset på ingredienserna, som föranledde höjningen av såväl regleringsavgifterna som utförsäljningspriset med 1 krona 50 öre per 100 kilogram den 1 maj i år? Lönsamheten var ju genom fallande äggpris starkt försämrad sedan samma tid året innan,

Om ersättning till jordbrukare i anledning av inträffad sandstorm.

och under alla förhållanden var väl priset på fodermedlen åtminstone inte högre än tidigare. För övrigt har jag ytterst svårt för att tro att större delen av de importerade fodermedel, som nu säljas, härröra från import som företogs under regleringsåret 1947/48. Lagren ha ju varit så fullkomligt uttömda, att inkomna skeppslaster ha lossats och gått ut till fodermedelhandeln direkt. Om fodermedlen härröra från äldre lager måste detta bero på köp onormalt långt i förväg till mycket oförmånliga priser.

En annan ej obetydlig sak att observera i detta sammanhang är att dessa extra avgifter — herr statsrådet får ursäkta att jag numera måste beteckna dem som skatter — ej ens äro medtagna som utgifter i jordbrukskalkylen. Således kunna varken äggproducenterna eller andra jordbrukare få tackning för dem genom högre priser på andra produkter. Enligt uppgift från livsmedelskommissionen ha avgifterna från den 1 februari 1945, då de infördes, till den 28 februari i år uppgått till sammanlagt 6 305 000 kronor. Om de fortsätta med nuvarande höga belopp till detta konsumtionsårs utgång den 31 augusti, komma de sammanlagt att uppgå till 8 miljoner kronor. Härav torde på jordbrukets del belöpa över 6 miljoner kronor — en inte obetydlig extra skatt.

Jag har redan i interpellationen sagt, att det kunde vara ett visst fog för dessa avgifter tidigare, då importpriset var högre och staten försälde de olika ingredienserna till dem med förlust, men att uttaga avgifterna nu och till och med höja dem, såsom nyligen blivit gjort, är orättvist.

Att i ett läge som detta, då en viss överproduktion av ägg gör sig gällande, sänka äggpriset, är en sak som förefaller naturlig, fastän redan ett så stort prisfall som mer än 50 öre per kilogram eller ca 20 procent av priset känns hårt för många som äro beroende av denna produktion. När man emellertid dessutom höjer avgiften till staten på fodret under tider, då foderpriset är i starkt fallande på världsmarknaden, är

det väl inte så besynnerligt om detta uppfordrar till protest. Det är ju dock det i avkastningshänseende mindre lönsamma småbruket, som ännu har den huvudsakliga delen av denna produktion och är beroende av densamma för sin existens.

Det räcker säkert inte att herr statsrådet bara följer den fortsatta utvecklingen på området. Jag tror säkert att det behövs att statsrådet håller efter livsmedelskommissionen en liten smula också.

Jag vädjar till herr statsrådet att han än en gång måtte undersöka om det inte är möjligt att snarast helt och hållet slopa dessa regleringsavgifter. Jag tror att det vore klokt ur flera synpunkter.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Under herr Karl Perssons anförande hade herr talmannen infunnit sig och övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Om ersättning till jordbrukare i anledning av inträffad sandstorm.

Herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet STRÅNG, som förklarar sig ämna vid detta sammanträde besvara även herr Mannerskantz interpellation om ersättning till jordbrukare i anledning av inträffad sandstorm, erhöll nu åter ordet och anförde: Herr talmän! Med första kammarens tillstånd har herr Mannerskantz till mig framställt en interpellation angående åtgärder för att lindra de ekonomiska skadeverkningsarna för jordbruket i de trakter, som berördes av sandstormen över Skåne och Halland den 20 april 1949.

I interpellationen har herr Mannerskantz anmärkt, att Kungl. Maj:t inte hos riksdagen äskat medel för reglering av vissa skador genom naturkatastrofer trots att den s. k. allmänna nödhjälpsfonden nu är i det närmaste uttömd och att undsättningsfonden, vars maximala årliga utdelning kan uppgå till 50 000 kronor, kommer att vara uttömd inom en nära

Om ersättning till jordbrukare i anledning av inträffad sandstorm.

framtid. Under hänvisning härtill har herr Mannerskantz frågat mig, vilka åtgärder jag, trots att något sådant anslagsäskande inte gjorts, anser mig kunna vidtaga för att lindra skadeverkningarna för jordbruket i anledning av nyssnämnda sandstorm.

Med anledning härav vill jag meddela, att jag låtit införskaffa närmare uppgifter rörande omfattningen av dessa skador. Det har därvid framkommit, att de första skildringarna om skadornas omfattning varit väsentligt överdrivna och att skadorna åtminstone i flertalet fall för varje särskild jordbrukare varit relativt begränsade. Huruvida skadorna i vissa fall äro så omfattande, att bidrag av allmänna medel kan anses påkallat, är en sak, som jag inte kan uttala mig om. Någon framställning om ersättning har ännu inte inkommit till Kungl. Maj:t. Om sådana ansökningar inkomma och anses böra bifallas, bör det i första hand övervägas att anlita undsättningsfonden för detta ändamål. Fondens behållning uppgår för närvarande till omkring 170 000 kronor. Det är alltså ingen risk för att de 50 000 kronor, som maximalt få utdelas ur fonden nästa budgetår, inte skola vara tillgängliga. Skulle det visa sig önskvärt att lämna ersättning i sådan omfattning, att fondens disponibla medel icke räcka till, får frågan givetvis underställas riksdagen.

Jag vill till slut nämna, att jag av Kungl. Maj:t erhållit bemyndigande att igångsätta en utredning angående organisationen av arbetet för att förebygga sand- och jordflykt m. m. Det är min förhoppning, att denna utredning skall kunna visa vägar, på vilka man kan nå verkligt effektiva resultat i detta viktiga arbete.

Herr MANNERSKANTZ: Herr talman! Jag ber att få framföra mitt tack för svaret.

Det är väl så, att de skador det här gäller äro av mer än ett slag. I vissa trakter hade man inte hunnit så, när stormen kom, utan man höll mest bara på att röra i jorden, och det var kanske

det som gjorde att sandflykten blev så stor. På andra håll, där man redan hade börjat så, gingo säkert stora mängder säd och frö till spillo. Det var också en del konstgödsel som kom att följa med stoffflykten. Slutligen fanns det områden där säden redan var uppkommen, och den blev i allmänhet helt förstörd. Jag har från min egen bygd erfarenhet av sådana händelser, fastän i betydligt mindre skala än i Blekinge och Kristianstads län, och enligt denna min erfarenhet blir det ingenting av den säd som varit utsatt för skador av detta slag, utan fälten måste sås om.

I trakten där jordbruken inte äro så stora äro givetvis skadorna för varje enskild jordbrukare inte så betydande, och när jag framställde min interpellation tänkte jag inte så mycket på just dessa skador, utan på ett annat, allvarligare fenomen, nämligen jorderosionen, alltså bortförandet av de finaste partiklarna. Jag har haft tillfälle att taga del av utredningar om denna företeelse. Det har faktiskt varit möjligt att mäta sandflyktens eroderande verkan på vältade fält genom att man har satt märken, så att man har fått ett exakt mått på mängden av bortförd jord. Det har förekommit på vissa åkrar, att en hel decimeter av matjordslagret har gått bort.

Man beräknar att sandflykten i det här fallet har skett inom ett område av 100 000 hektar, men på ungefär hälften av denna areal har det funnits skyddande föremål eller varit lå, så att skadorna där inte ha blivit så stora. Om man räknar med att i genomsnitt en tiondedel av matjordslagrets mullpartiklar ha förts bort på en areal av 50 000 hektar, så finner man att den bortförda mullen skulle räcka till att bilda ett fullständigt matjordslager på en yta av 2 500 hektar. På det viset kan man räkna ut att den bortförda jorden kan ha ett värde av 6 à 7 miljoner kronor.

Nu menar jag inte, herr statsråd, att man skall ersätta allt detta, utan jag har bara för min del varit orolig för att det skulle komma att resas stora skadeståndsanspråk och att man då inte skulle ha någon möjlighet att tillmötesgå dessa

Om omorganisation av navigationsskoleutbildningen.

anspråk. Nu ser jag av herr statsrådets svar, att det finns pengar i undsättningsfonden. Men om det blir så, att det i stor utsträckning kommer att göras framställningar om ersättning för skador på grund av jorderosion i allmänhet, då komma pengarna i undsättningsfonden inte att förslå långt.

Den viktigaste frågan i detta sammanhang torde emellertid vara de förebyggande åtgärder, som herr statsrådet antydde i slutet av sitt svar. Jorderosionen håller säkert på att bli ett stort problem för Sverige. För jordklotet som helhet är ju problemet av ofantliga mått. Öknarna växa till, och väldiga arealer bli varje år oanvändbara för odling. Och vad som är det sorgligaste — när denna skadegörelse väl har börjat i en trakt, så fortsätter den hastigt, och frågan är, om det inte är så i de delar av vårt land som äro mest utsatta.

Vi stiftade för några år sedan en lag, som ger vissa möjligheter att samfällt vidtaga förebyggande åtgärder i stort, och jag förmodar att statsrådet tänker sig att det är med stöd av denna lag som åtgärder skola vidtagas för lösande av detta problem. Men det är just organiserandet av denna verksamhet som återstår, och det är synd att det inte har skett tidigare. Jag tror att vi ha goda exempel på hur man skall bete sig bland annat från Jylland, och det vore önskvärt om det nu inte finge gå alltför lång tid efter den sandstorm, som nyss har härjat, förrän man verkligen går att vidtaga motåtgärder på samma föredömliga sätt som man har gjort t. ex. i Danmark.

Med detta, herr talman, ber jag att få uttala min tillfredsställelse över att sådana åtgärder ha utlovats av herr statsrådet.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Om omorganisation av navigationsskoleutbildningen.

Ordet lämnades härefter till herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet **ERICSSON**, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sam-

manträde besvara herr Carl Eric Ericssons interpellation angående omorganisation av navigationsskoleutbildningen, och nu yttrade: Herr talman! Med första kammarens tillstånd har herr Carl Eric Ericsson frågat mig, om jag är beredd att redan nu effektuera de delar av kommerskollegii förslag till omorganisation av navigationsskoleutbildningen, som — utan att förorsaka det allmänna alltför stora utgifter — äro ägnade att snabbt förbättra utbildningen och medverka till att ett ökat antal befäl tillføres handelsflottan.

Till svar härpå vill jag meddela följande.

Våren 1947 avlämnade 1943 års sjöbefällsakkunniga betänkande med förslag angående utbildning av befäl för handelsflottan m. m. Förslaget går främst ut på en förbättring och modernisering av sjöbefälsutbildningen. Vissa av de reformer, som föreslagits, äro emellertid samtidigt ägnade att underlätta handelsflottans befälsrekrytering. Det reviderade förslag i ämnet, som i somras framlades av kommerskollegium, avviker i betydelsefulla avseenden från de sakkunnigas linjer men vill tillgodose samma synpunkter.

Den föreliggande utredningen ger vid handen, att sjöbefälsutbildningen bör reformeras på flera viktiga punkter och att en upprustning av undervisningsanstalterna är av behovet påkallad. I samband härmed förefaller det möjligt att vidtaga vissa åtgärder för att stimulera tillströmningen till sjöbefälsskolorna och sjöbefälsyrkena. Detta är angeläget, eftersom den svenska handelsflottan för närvarande har en brist på minst 450 maskinbefäl och minst 150—200 fartygsbefäl. Det må dock framhållas, att den nuvarande befälsbristen endast delvis beror på faktorer, som sammanhånga med utbildningen. Man har länge kunnat konstatera, särskilt vad gäller maskinbefäl, att personer med sjöbefälsutbildning övergivit sjön och tagit anställning i land. Över huvud taget är nog anledningen till den allmänna befälsbristen främst att söka däri, att sjöbefälsyrkena på grund av sjöfolkets speciella arbets-

Om omorganisation av navigationsskoleutbildningen.

och levnadsförhållanden varit mindre attraktiva i konkurrens med andra yrken. De förbättringar i fråga om arbetstiden samt arbets- och levnadsförhållanden i övrigt, som åstadkommits eller kunna väntas bli resultatet av sjömanskommitténs arbete, ha troligen större betydelse än många andra åtgärder för rekryteringen av fartygs- och maskinbefäl.

Av det sagda framgår att jag är positivt inställd till en förbättring av sjöbefälsutbildningen och till åtgärder, som äro ägnade att minska den nuvarande befälsbristen. Av statsfinansiella skäl var det tyvärr icke möjligt att i årets statsverksproposition föreslå andra åtgärder på området än en förstärkning av kommerskollegii personal med en maskinteknisk inspektör för navigationsskolorna. En sådan förstärkning var nödvändig för att tillföra kommerskollegii sjöfartsbyrå maskinteknisk specialkompetens och ge den maskintekniska undervisningen vid navigationsskolorna sakkunnig ledning. Uttalandena i statsverkspropositionen innebära emellertid icke, såsom interpellanten antytt, att sjöbefälssakkunnigas och kommerskollegii förslag lagts till handlingarna. Så snart det budgetära läget medger det, kommer jag att föreslå, att man anvisar medel för att genomföra ytterligare reformer på området. I första hand kan härvid ifrågakomma att inrätta förberedande kurser för inträdessökande till de nuvarande styrmans- och andre maskinistklasserna. Syftet härmed skulle vara att utjämna den för närvarande mycket ojämma kunskapsnivån vid yrkesundervisningens början. Utbildningsresultatet skulle på så sätt säkerligen förbättras och kuggningsprocenten minskas. För att fylla sin uppgift måste de förberedande kurserna bli avsevärt längre än de privata kurser, som nu anordnas på somrarna. Någon plats för kurserna finns icke inom den nuvarande kostnadsramen för navigationsskolorna. Statsverkets merkostnader för förberedande kurser av den längd som kommerskollegium föreslagit kunna nämligen preliminärt beräknas till 80 000 å 90 000 kronor. När medel kunna anvisas till

dessa kurser blir det samtidigt möjligt att tillgodose det i interpellationen nämnda önskemålet om en omläggning av läsåret så att vissa klasser skulle kunna börja på vårterminen och vissa på höstterminen. Samtidigt skulle läsåret till gagn för undervisningen kunna förlängas med ungefär sex veckor utan annan kostnad för statsverket än obetydligt ökade utgifter för ersättning till timlärare. Vidare skulle man få en hållbar grund för en rationalisering av kursplanerna.

Såsom interpellanten framhållit finns det möjlighet att genomföra vissa delar av kommerskollegii förslag utan att alls rubba den nuvarande kostnadsramen för navigationsskolorna. Denna de partiella reformernas väg har även alternativt förordats av Svenska maskinbefälsförbundet på dess nyligen hållna kongress. Inom handelsdepartementet övervägs för närvarande, i vilken utsträckning det är möjligt och lämpligt att i dagens läge genomföra sådana mindre reformer. Bland de frågor, som i viss omfattning kunna lösas isolerade, må nämnas frågorna om jämkningar i kraven på praktik, jämkningar i befälsförordningen, det högre maskinbefälets titelfråga, ändring av benämningen på undervisningsanstalterna samt en översyn av kursplanerna. De praktiska resultat, som kunna nås på denna väg, bli dock säkerligen ganska små. Ändringarna måste dessutom i stor utsträckning bli provisoriska, eftersom en förnyad översyn i en del fall blir nödvändig då man genomför de större reformerna. I flertalet av dessa frågor fordras närmare förslag från kommerskollegium. Då det säkerligen är lämpligast att kollegium närmare behandlar frågorna först sedan den nya befattningen som maskinteknisk inspektör blivit tillsatt, är det ännu icke möjligt att taga slutlig ställning i saken. Beslut har dock redan fattats att kurstid vid sjömansskola kan få tillgodoräknas som tjänstetid till sjöss.

Sammanfattningsvis vill jag framhålla, att uppmärksamheten är riktad på de i interpellationen behandlade spörsmålen och att lämpliga åtgärder för att för-

Om omorganisation av navigationsskoleutbildningen.

bättra undervisningen vid sjöbefälsskolorna och främja rekryteringen av sjöbefälsyrkena komma att vidtagas, så snart det blir möjligt.

Herr ERICSSON, CARL ERIC: Herr talman! Samtidigt som jag ber att få framföra mitt tack till herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet för att jag har fått hans svar så snart, vill jag också konstatera, att denna herr statsrådets snabbhet att svara vittnar om en välvillig inställning till den fråga som det här gäller, en inställning som herr statsrådet också har givit tydligt uttryck för i själva svaret.

Jag skulle också vilja framhålla, att den här frågan är av en mycket stor betydelse för sjöfarten.

Av herr statsrådets svar framgår, att det för närvarande råder en betydande brist på befäl inom den svenska handelsflottan. Denna brist är i herr statsrådets svar angiven till sammanlagt mellan 600 och 650 personer i befälsställning. Jag tror att dessa siffror ligger något i underkant. Jag skulle snarare tänka mig att bristen för närvarande utgör omkring 900 personer, om man medräknar de fall där personer ha fått dispens för befälsanställning men i själva verket icke uppfylla de kompetenskrav som äro angivna i lagar och förordningar.

Jag tror att allmänheten över huvud taget endast i mycket liten utsträckning har betydelsen av denna befälsbrist klar för sig. Det är ju emellertid så, att en viss kompetens för befälet ombord på fartyg är föreskriven i våra lagar, och den som inte uppfyller dessa kompetenskrav är inte lagligen berättigad att föra befäl på fartyg. Det kan visserligen utfärdas dispens, och det göres också i stor utsträckning — för närvarande är det ju nödvändigt att tillämpa ett sådant system för att man över huvud taget skall kunna hålla fartygen i gång — men det är klart att de personer, som på det sättet få befälsplatser vilka de inte ha tillbörlig kompetens att sköta, utgöra en direkt fara för sjöfarten. Systemet medför risker för såväl de dyrbara fartygen som de dyrbara lasterna och de ännu

dyrbarare besättningarna. Jag tror som sagt att detta inte står riktigt klart för allmänheten i stort sett och att det behöves talas om saken, så att såväl allmänheten som de styrande skola få en uppfattning om hur viktig denna fråga är.

Man kan ju diskutera vilka anledningarna äro till den stora befälsbrist som för närvarande råder. Herr statsrådet har i sitt svar angivit, att man tror att anledningarna först och främst äro att söka i att de för sjöfarten speciella arbets- och levnadsförhållandena äro mindre attraktiva än förhållandena inom andra yrken. Jag tror inte att detta är riktigt, och därvid stöder jag mig på min egen erfarenhet från en ganska lång sjömansbana. Under de första åren av den tid då jag var till sjöss voro ju förhållandena helt annorlunda än nu. Då hade man dåliga bostadsförhållanden ombord på fartygen, dåliga matförhållanden och dåliga löner. Nu har allt detta förbättrats på ett sätt, som gör att befälsbristen inte kan förklaras enbart av arbetsförhållandena till sjöss. Faktum är att på den tiden, då förhållandena ombord voro verkligt besvärliga, var avgången från sjömansyrket, enkannerligen när det gällde befälet, mycket mindre än den är nu, då befälet arbetar under förhållanden som i jämförelse med de tidigare rådande äro utomordentligt goda.

Jag tror fastmera att avgången beror för det första på en önskan till familjebildning, som kanske har blivit starkare i och med att de ekonomiska förutsättningarna ha ändrats, och för det andra på att tillgången till arbete i land numera är en helt annan än tidigare. Detta har ju varit förhållandet speciellt under de senare åren. Jag skulle missta mig mycket, om det inte är denna omständighet som i väsentlig grad är anledningen till den stora avgång som för närvarande förekommer från sjömansyrket. Jag vill inte på något sätt förringa värdet av sjömanskommitténs arbete, men jag tror inte heller att dess verksamhet kan komma att medföra några större förändringar i detta avseende.

Om omorganisation av navigationsskoleutbildningen.

I förbigående vill jag också bemöta en liten tillrättavising, som herr statsrådet ger mig då han i svaret förklarar: »Uttalandena i statsverkspropositionen innebära emellertid icke, såsom interpellanten antytt, att sjöbefälssakkunnigas och kommerskollegii förslag lagts till handlingarna.»

Det har jag aldrig påstått, utan vad jag har sagt är endast, att hela det vida komplex av frågor, som sammanhånga med utbildningen av handelsflottans befäl, nu ställts på framtiden. Hur man tolkar ett dylikt uttalande beror naturligtvis på vilken betydelse man inlägger i orden, men jag försäkrar att jag inte avsett att mina ord skulle uppfattas på det sätt som herr statsrådet här gjort. Vad herr statsrådet anför i fortsättningen av sitt svar tyder också på att min uppfattning härvidlag är riktig. Han skriver nämligen: »Så snart det budgetära läget medgiver det, kommer jag att föreslå, att man anvisar medel för att genomföra ytterligare reformer på området.» Detta uttalande måste jag för min del tolka så, att det tills vidare är fråga om ett framflyttande av dessa reformer.

Det är enligt min mening just detta uttalande, som är den svaga punkten i herr statsrådets svar. »Så snart det budgetära läget medgiver» — ja, det är en mycket tjänjbar tidsbestämning, vari man ju nästan kan inlägga vad som helst. Jag har en stark känsla av att herr statsrådet är besjälad av önskan att komma till rätta med dessa problem. Men jag är inte lika övertygad om att det i nuvarande budgetära läge, som inte torde avsevärt förbättras inom den allra närmaste framtiden i varje fall, verkligen skall lyckas herr statsrådet att övertala sina kolleger inom regeringen att anslå de pengar, som herr statsrådet själv tydligen anser erforderliga. Hyser man dessa tvivel har man också svårt att tolka herr statsrådets uttalande så förhoppningsfullt som herr statsrådet tydligen själv gör.

Herr statsrådet kommer i sitt svar sedan in på de åtgärder, som skulle kunna vidtas sedan ytterligare medel ha ställts till förfogande. Man skulle, säger

statsrådet, kunna inrätta förberedande kurser för inträdessökande. Dessa kurser skulle bli längre än de hittills anordnade. Vidare skulle en omläggning av läsåret kunna genomföras etc. Herr statsrådets uttalande på den punkten är mycket bättre än vad jag själv kunde ha skrivit. Ty det är just dessa förbättringar som behövas. Jag vill särskilt understryka, att det är utomordentligt angeläget att få till stånd de förberedande kurserna för inträdessökande vid navigationsskolorna. I statsrådets svar förklaras, att kostnaderna för dessa kurser beräknas till 80 000 å 90 000 kronor per år. Denna utgift är enligt min mening mycket liten i jämförelse med den stora vinst, som statsverket skulle göra om dessa kurser komma till stånd. Jag är nämligen övertygad om — riktigheten av denna uppfattning bekräftas även av personer som äro mera insatta på detta område än jag — att man genom anordnande av dylika förberedande kurser skulle kunna slippa ifrån en hel del andra åtgärder, som man annars kommer att tvingas vidta och som komma att kosta mycket mer pengar. Jag är därför angelägen att understryka herr statsrådets uttalande i denna del.

I sitt svar konstaterar herr statsrådet vidare: »Såsom interpellanten framhållet finns det möjlighet att genomföra vissa delar av kommerskollegii förslag utan att alls rubba den nuvarande kostnadsramen för navigationsskolorna». Herr statsrådet räknar därefter upp en del frågor som på detta sätt skulle kunna lösas isolerade.

Jag är fullt ense med herr statsrådet om betydelsen av att få till stånd även dessa förbättringar. Men dessa mindre reformer äro dock, som statsrådet medger, av liten betydelse jämfört med de andra reformer som behandlas i herr statsrådets svar. Om ett genomförande av de små reformer, som antydast i slutet av herr statsrådets svar, skulle föra med sig, att man tar detta som intäkt för att uppskjuta genomförandet av de stora reformerna, då vill jag uppriktigt vädja till herr statsrådet att i så fall låta de små reformerna anstå. Det är

Ang. importen av ogräsbekämpande preparat m. m.

nämligen ytterst viktigt att de större reformerna genomföras så snart som möjligt, ty utan dem kunna några verkliga förbättringar inte åstadkommas.

I den sammanfattning, som herr statsrådet till slut ger i sitt svar, konstaterar han, att »uppmärksamheten är riktad på de i interpellationen behandlade spörsmålen och att lämpliga åtgärder — — — komma att vidtagas, så snart det blir möjligt.» Jag är tacksam för detta sista uttalande och hoppas livligt, att det även skall lyckas herr statsrådet att förverkliga detta löfte.

Jag ber än en gång att få tacka för svaret.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Ang. importen av ogräsbekämpande preparat m. m.

Herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet Ericsson hade meddelat, att han ämnade vid detta sammanträde besvara jämväl herr Osvalds interpellation angående importen av ogräsbekämpande preparat m. m. Svaret, vilket omedelbart före sammanträdet i stencilerad form utdelats till kammarens ledamöter, finnes såsom bilaga C fogat vid detta protokoll. Herr statsrådet *Ericsson* erhöll nu ordet och lämnade en kort sammanfattning av svaret.

Herr OSVALD: Herr talman! Jag ber att få tacka herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet för det utförliga svar, som jag har fått på min interpellation. Jag vill också gärna vid detta tillfälle ge uttryck för min tillfredsställelse över den förhoppningsfulla uppfattning rörande den framtida utvecklingen, som präglade herr statsrådets svar. Däremot måste jag säga, att de uppgifter, som lämnades rörande importlicensgivningen under den närmast tillägnade vintern och våren, enligt min mening inte ge tillräckliga motiv för den politik, som i detta avseende förts.

Jag skall härvid inte närmare uppehålla mig vid bedömningen av beho-

vet, utan på den punkten inskränka mig till att säga, att behovet naturligtvis i betydande grad påverkas av de priser, som man kan räkna med för dessa preparat. Jag vill senare i korthet beröra prisfrågan.

Herr statsrådet upptar på s. 53 i sitt svar några uttalanden om de båda typer av preparat, som man för närvarande räknar med, nämligen den amerikanska typen och den engelska. Det är alldeles riktigt, såsom anförts i svaret, att om man använder preparaten felaktigt, kunna ganska stora skador åstadkommas. Man måste alltså mycket noga iakttaga de föreskrifter, som äro lämnade rörande dosering, tidpunkt för besprutning, o. s. v. Det är också sant, att skadorna i allmänhet bli större, när man använder den amerikanska typen av preparat, än när man använder den typ av preparat, som erhålles från England. Jag vill å andra sidan betona, att de amerikanska preparaten, de s. k. 2,4-D-preparaten, för vissa ändamål, enligt en del undersökningar som utförts, äro mer effektiva än de s. k. m-exotonpreparaten och vidare att det, om man använder dem, kräves mindre kvantitet verksam substans per arealenhet. De ställa sig också billigare i pris per kilogram. Stora delar av de i Sverige odlade grödorna kunna behandlas med dessa preparat utan att man behöver riskera några allvarliga ekonomiska bakslag. Det hade därför varit önskvärt, om man vid bedömningen av frågan om import av de olika preparaten hade tillsett att vi fått en rikligare tillgång på 2,4-D-preparaten än vi haft i år.

Jag vill sedan något uppehålla mig vid importlicensgivningen för råvaror för svensk tillverkning av sådana här preparat. Statsrådet säger på s. 54 i sitt svar: »Någon särskild plan för import av råvaror för tillverkning av sådana preparat uppgjordes däremot icke, med hänsyn bl. a. till att ovisshet rörde rörande omfattningen av denna tillverkning. Eventuellt erforderlig import beräknades kunna tillgodoses inom ramen för den allmänna importen av kemikalier o. d.» Till detta vill jag foga den kom-

Ang. importen av ogräsbekämpande preparat m. m.

mentaren, att den ovisshet, som herr statsrådet här talar om, nog hade kunnat skingras på ett mycket tidigt stadium, ty efter vad jag erfarit ha meddelanden lämnats inte bara till handelskommissionen, industrikommissionen och livsmedelskommissionen utan även till handelsdepartementet, jordbruksdepartementet och folkhushållningsdepartementet om att en svensk industri hade möjligheter att under våren framställa en mycket betydande kvantitet sådana här preparat, nämligen inte mindre än 400 000 liter 10-procentig vara, motsvarande den brittiska typen, och 125 000 liter 20-procentig vara, motsvarande den amerikanska typen. Det vill med andra ord säga, att man inom landet under den gångna säsongen hade kunnat vid svensk industri tillverka ungefär $\frac{2}{3}$ av den kvantitet, för vilken importlicens lämnats. Den svenska tillverkningen fick emellertid inte importlicens för erforderliga råvaror. Däremot lämnades, som framgår av statsrådets svar, licens för import av de färdiga preparaten. Jag kan tillägga att dessa färdiga preparat innehålla 90 procent vatten.

På tal om importen erinrar statsrådet också om den tillverkning, som ägt rum på ett i Göteborgs hamn liggande norskt fartyg. Jag skall inte gå in på en diskussion om vilka konsekvenser det kan leda till, om denna princip även i framtiden kommer att tillämpas. Men då statsrådet på s. 54 (spalt 1) i svaret uttalar, att arbetskraften för fabrikationen har betalats i svensk valuta och den tilldelade pundvalutan har kunnat disponeras för betalning av råvaror, hyra för maskinell utrustning m. m. och att härigenom firman inom ramen för tilldelad valuta kunnat frambringa en större kvantitet preparat än om färdigt preparat importerats, vill jag till detta säga, att samma motiv hade med ännu större styrka kunnat åberopas för att ge en svensk fabrik licens för import av råvaror för tillverkning av de slags preparat, det här gäller. Jag vill också särskilt betona, att det inte här är fråga om svenska industrier, som tillfälligt växt upp i skyddet av de nuvarande valutasvårigheterna, utan att vi

här ha att göra med fullt konkurrenskraftiga svenska industrier, som inte bara kunna tillverka dessa preparat till samma priser som noteras för utländska preparat, utan kunna tillverka dem till ett pris, som under 1949 till och med varit 15 procent lägre och under 1950 sannolikt kommer att sänkas ytterligare, under förutsättning att priserna på råvarorna inte komma att stiga. En svensk tillverkning skulle, såvitt jag kan förstå, kunna fylla behovet här i landet, eller åtminstone en mycket betydande del av detta behov, om vi räkna med en förbrukning av nuvarande storleksordning. Det hade, synes det mig, varit av vikt att tillverkning av dessa preparat inom Sverige hade kunnat komma i gång redan i år, så att man under nästa år skulle haft större möjligheter att tillgodose det svenska jordbrukets behov av dylika preparat. På det sättet hade man för den närmaste framtiden i varje fall kunnat spara en hel del av de valutor, som för närvarande åtgå för import av färdiga preparat. Man bör kanske också i detta fall ta hänsyn till beredskapssynpunkten, som man ju ofta brukar anlägga, och som, då det gäller preparat av denna typ, inte kan lämnas å sido. Det måste vara ett intresse för det svenska jordbruket att få sitt behov av dessa preparat tillgodosett genom en svensk kemisk industri, som är fri från varje utländskt intresse och som, då det gäller råvaror, är i huvudsak oberoende av import.

Herr statsrådet säger också i sitt svar, att det är nödvändigt att bibehålla en viss import, då man behöver tid på sig för att närmare utexperimentera och pröva de svenska preparaten under ett kommande år. Jag skulle till detta vilja säga att de svenska preparaten, då det gäller den verksamma beståndsdelen, äro identiska med de utländska preparat, som ha importerats. De övriga beståndsdelar, som kunna ingå i de svenska preparaten, har man redan nu så pass god kännedom om att någon särskild prövning ur den synpunkten knappast kan vara erforderlig. Däremot böra vi ytterligare pröva inte bara de svenska preparaten utan även de utländska för att få

Ang. importen av ogräsbekämpande preparat m. m.

klart för oss mera i detalj, hur dessa preparat verka. De resultat, som man i detta hänseende kommit till under de sista åren, behöva kompletteras, och man måste ytterligare studera verkningarna t. ex. av olika doseringar och olika tidpunkter för tillförseln. Detta gäller emellertid samtliga preparat som vi här tala om, alltså inte bara de svenska.

Statsrådet uttalar på s. 54 (spalt 2) i svaret, att möjligheter numera föreligga för framställning av preparat av såväl den engelska typen som av den amerikanska, och att »huvuddelen av de råvaror, som åtgå för tillverkningen, torde finnas inom landet och endast en mindre del behöver importeras». Jag vill till detta säga, att möjligheterna att till större delen fylla råvarubehovet inom landet ha ju förelegat redan tidigare, även om vi måste importera vissa råvaror som voro nödvändiga för att en fabrikation skulle kunna komma i gång. Med utgångspunkt från att visserligen en del råvaror som erfordras för inhemsk tillverkning måste importeras men en betydande del av dem kunna skaffas inom landet, hade man också kunnat spara betydande valutatilgångar, om vi fått i gång en svensk tillverkning redan i år.

Statsrådet säger också i sitt svar, att det torde vara för tidigt att uttala sig om de svenska preparatens användbarhet och effektivitet och att klarhet råder även beträffande en del andra frågor, såsom priser och möjligheterna att använda utländska tillverkningsmetoder. Jag vill gent emot detta säga, att de svenska preparatens användbarhet redan har prövats, och preparaten ha befunnits åtminstone lika användbara som de utländska. Som jag tidigare framhållit, äro priserna för de svenska preparaten ingalunda högre än för de utländska utan snarare lägre. Även beträffande priserna torde de svenska myndigheterna ha erhållit meddelande i god tid vid licensansökningens ingivande. Vad sedan gäller tillverkningsmetoderna tror jag man kan säga, att de svenska tillverkningsmetoderna äro minst lika goda som de utländska — det har till och med gjorts gällande att de skulle vara överlägsna —

och jag tror också att man har anledning att påstå, att de svenska metoderna ur patentsynpunkt äro oantastliga.

Det är, menar jag, av vikt att vi för framtiden få möjligheter att i större utsträckning än hittills fylla vårt behov av dylika preparat genom tillverkning inom landet, ty i fråga om både kvalitet och pris kunna de svenska preparaten förvisso mäta sig med de utländska.

Jag skulle också, herr talman, vilja säga några ord om ett par preparat, som icke beröras i herr statsrådets svar. Det gäller ett par nyare preparat, som prövats under senare år. Det ena användes för att utrota ogräs i ärtåkrar och det andra för att utrota ett par av våra allra besvärligaste ogräs, kvickrotten och flyghavren. Båda dessa preparat — dinitrobutylfenol och isopropylfenylkarbamat — ha efterfrågats i ganska stor utsträckning från jordbrukarhåll. Det har emellertid inte varit möjligt att tillgodose jordbrukarnas önskemål och ställa dessa preparat till deras förfogande, då någon tillverkning inom landet icke ägt rum och det inte heller funnits möjligheter att importera dessa varor. Det hade annars varit möjligt att tillgodose många jordbrukares önskemål att få bort en del av deras besvärligaste ogräs.

I sammanfattningen av sitt svar säger statsrådet, att de förhållanden, som här berörts, torde komma att närmare undersökas under hösten i samband med planläggningen av 1950 års import. Jag vill till detta endast uttrycka en förhoppning, att frågan om planläggningen för 1950, i vad det gäller en tillverkning inom Sverige av dessa preparat, kommer att lösas på sådant sätt att såväl det svenska jordbrukets som den svenska industriens intressen bli tillgodosedda. Jag är också övertygad om att herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet i detta fall kommer att tillgodose de önskemål, som från nu nämnda håll kunna komma att framställas i fråga om denna för vårt jordbruk så utomordentligt viktiga tillverkning.

Herr statsrådet ERICSSON: Herr talman! Interpellanten har ju särskilda för-

Ang. importen av ogräsbekämpande preparat m. m.

utsättningar för att kunna bedöma dessa frågor, och jag skall därför inte på något sätt polemisera mot hans uttalanden, vilket jag heller knappast har anledning att göra.

Det är naturligtvis i princip riktigt, att man från myndigheternas sida bör söka underlätta importen av erforderliga råvaror, om det finns svenska företag som kunna tillverka produkter, som i fråga om kvalitet och pris äro fullt jämförliga med de färdiga preparat som kunna köpas utifrån. Enligt vad interpellanten säger ställa sig de preparat, som kunna tillverkas inom landet, t. o. m. något fördelaktigare. Kvaliteten kan, förklarar han, gott och väl mäta sig med de utländska preparatens, och priserna äro lägre. Eftersom myndigheterna på detta speciella område befinna sig i den situationen, att man har svårt att få valutorna att räcka till, föreställer jag mig att det i en sådan situation, som interpellanten här har antytt, inte kommer att erfordras någon större självövertvinnelse för handelskommissionen eller andra myndigheter att säga, att man inte längre ämnar bevilja valutatilldelning för inköp av sådana här hel- eller halvfabrikat från Amerika eller England. På den punkten tror jag att myndigheterna ha fullt klart för sig nödvändigheten att från utlandet blott inköpa sådana produkter, som äro absolut nödvändiga för vårt folkhushåll, och att man i stället bör utnyttja svenska produkter. Jag betonar dock att detta gäller endast under förutsättning att de svenska produkterna i fråga om pris och kvalitet äro fullt likvärdiga med de utländska preparaten. Mitt uttalande får således icke tolkas så, att så snart en vara kan tillverkas här i landet, skall den ha företräde. Den innebörden vill jag inte inlägga i mitt yttrande.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Anmälades och godkändes riksdagens kanslis förslag

dels till riksdagens skrivelse, nr 358, till Konungen angående val av ombud i Europarådets rådgivande församling med suppleanter;

dels ock till riksdagens förordnanden: nr 359, för herr Ernst Wigforss att vara ombud i Europarådets rådgivande församling;

nr 360, för herr Axel Gjöres att vara ombud i Europarådets rådgivande församling;

nr 361, för herr Karl Wistrand att vara ombud i Europarådets rådgivande församling;

nr 362, för herr Rolf Edberg att vara ombud i Europarådets rådgivande församling;

nr 363, för herr Bertil Ohlin att vara ombud i Europarådets rådgivande församling;

nr 364, för herr Gunnar Hedlund att vara ombud i Europarådets rådgivande församling;

nr 365, för herr Bengt Elmgren att vara suppleant för ombud i Europarådets rådgivande församling;

nr 366, för herr Rickard Lindström att vara suppleant för ombud i Europarådets rådgivande församling;

nr 367, för herr James Dickson att vara suppleant för ombud i Europarådets rådgivande församling;

nr 368, för fru Nancy Eriksson att vara suppleant för ombud i Europarådets rådgivande församling;

nr 369, för herr Bertil von Friesen att vara suppleant för ombud i Europarådets rådgivande församling; och

nr 370, för herr Bernhard Näsgård att vara suppleant för ombud i Europarådets rådgivande församling.

Anmälades och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 377, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften; och

nr 378, angående beräkning av bevilningarna för budgetåret 1949/50, m. m.

Anmälades och bordlades första lagutskottets memorial nr 48, med förordande av kamrarnas beslut beträffande dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i militära rättegångslagen den 30 juni 1948 (nr 472), m. m., jämte i ämnet väckt motion, dels ock Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 14 § lagen den 30 juni 1948 (nr 449) om disciplinstraff för krigsmän och lag angående ändrad lydelse av 66, 68 och 69 §§ militära rättegångslagen den 30 juni 1948 (nr 472).

Anmälades och bordlades en av herr *Gränebo* under sammanträdet till herr talmannen avlämnad, av honom m. fl. undertecknad motion, nr 330, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 12 maj 1917 (nr 189) om expropriation, m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 1.30 eftermiddagen.

In fidem
G. H. Berggren.

Bilaga A till första kammarens protokoll 30 maj 1949 (s. 28).

Interpellationssvar.

Herr talman!

Herr P. G. Lundgren har i en den 17 maj avgiven interpellation uppgivit sig kunna från Västerbottens län anföra exempel på att ärenden rörande lån och bidrag till byggande och förbättring av egnahem av såväl länsbostadsnämnd som kommunala myndigheter handlagts på ett sätt, som vittnar om en förvånande brist på ansvarskänsla. De av de kommunala förmedlingsorganen, d. v. s. kommunalnämnd eller drätselkammare, lämnade uppgifterna rörande de lån- eller bidragssökandes inkomstförhållanden skulle sålunda icke alltid ha varit vederhäftiga. Dessa uppgifter skulle i allmänhet icke ha kontrollerats av nämndens tjänstemän, och ärendena skulle i många fall ha handlagts på ett slentrianmässigt sätt hos länsbostadsnämnden. Under åberopande av vad han sålunda anfört har herr Lundgren till statsrådet och chefen för socialdepartementet ställt följande frågor.

Har herr statsrådet uppmärksammat förekomsten av missförhållanden av den art som här påtalats?

Vilka åtgärder anser statsrådet kunna vidtagas för att trygga önskvärd saklighet vid prövningen av ärenden varom här är fråga?

Då chefen för socialdepartementet på grund av sjukdom är förhindrad närvara, får jag i hans ställe besvara interpellantens frågor.

Jag vill då först upplysningsvis meddela, att länsbostadsnämnden i Västerbottens län hittills endast haft att fatta beslut i ärenden angående förbättringslån. Av de uppgifter, som chefen för socialdepartementet låtit infordra genom bostadsstyrelsen angående dessa ärendens behandling, framgår följande beträffande deras handläggning.

Ansökan om förbättringslån har i överensstämmelse med gällande bestämmelser ingivits till det kommunala förmedlingsorganet, som efter granskning och

eventuell komplettering av handlingarna med eget yttrande översänt ansökan till länsbostadsnämnden. Sedan ansökan inkommit till nämnden har den granskats av en av nämndens tjänstemän, varefter, då så erfordrats, kompletteringar infördrats från vederbörande förmedlingsorgan. Om ansökan har avsett lån för anordnande av vattentäkt eller ledningar för vatten och avlopp har nämnden begärt yttrande av distriktsingenjören för vatten och avlopp. Om ansökan avsett byggnadsföretag på jordbruksfastighet, har yttrande inhämtats från lantbruksnämnden. I de fall byggnadstillstånd erfordrats har länsbostadsnämnden tagit kontakt med länsarbetsnämnden för att erhålla uppgift om huruvida byggnadstillstånd söktes. Först sedan byggnadstillstånd meddelats eller länsarbetsnämnden förklarat att byggnadstillstånd skulle meddelas inom den närmaste tiden har läneärendet föredragits i länsbostadsnämnden.

Förslag i läneärende, som förelagts länsbostadsnämnden för beslut, har utarbetats med ledning av sökandens uppgifter, förmedlingsorganets uppgifter och yttrande samt de uppgifter, som framkommit under ärendets handläggning i nämnden. Förmedlingsorganet har haft att bestyrka riktigheten av de av sökanden lämnade uppgifterna. Nämndens beslut har alltså bl. a. byggt på av förmedlingsorganet bestyrkt uppgift om sammanräknad nettoinkomst enligt de tre senaste årens taxeringar.

Till grund för nämndens slutliga prövning av läneärendet eller försedragningslistor upprättats. Dessa ha bl. a. innehållit uppgift om sökandens årsinkomst — medelinkomsten under de tre senaste åren — sökandens tillgångar och skulder, antalet hemmavarande barn, byggnadsarbetets art och den beräknade kostnaden för detsamma samt av sökanden begärt lån, av förmedlingsorganet tillstyrkt lån och inom nämnden upprättat förslag rörande lån.

Föredragningslistan, som sålunda innehållit samtliga de uppgifter som i regel erfordrats för ärendets avgörande, har före varje sammanträde tillställts länsbostadsnämndens ledamöter, varjäm-

te ett exemplar överlämnats till länsbostadsnämnden. Samtliga handlingar rörande de på föredragningslistan upptagna läneärendena ha vid sammanträdena hållits tillgängliga för ledamöterna.

Vid länsbostadsnämndens sammanträde den 14 mars innevarande år påpekade en av nämndens ledamöter, vilken ägde personlig kännedom om en del av de sökande, att det kunde antagas att de av förmedlingsorganet för en viss kommun lämnade inkomstuppgifterna icke överensstämde med faktiska förhållanden. Från denna kommun förelågo till behandling 97 ansökningar, vilka efter detta påpekande bordlades för utredning och kontroll av inkomstuppgifterna. Efter denna kontroll, vilken gav vid handen, att ett stort antal inkomstuppgifter voro felaktiga, återsändes den 16 mars samtliga här ifrågavarande ansökningar till vederbörande förmedlingsorgan, varvid nämnden bl. a. framhöll följande.

»Enligt gällande ansökningsblankett har förmedlingsorganen att å sidan 4 avge sitt yttrande. Därvid skall bland annat av förmedlingsorganen sökandens uppgifter bestyrkas och angivas 'Sammanräknad nettoinkomst enligt de tre senaste årens taxeringar'. Detta har även skett från Eder sida. Vid kontroll av uppgifterna har emellertid befunnits att i huvudsak alla uppgifter om nettoinkomst icke överensstämde med föreliggande taxeringslängder. I ett stort antal kontrollerade fall synas de angivna beloppen vara rena 'luftsiffror'. I en del fall har dock angivits *taxerad inkomst*, ibland till statlig skatt, i vissa fall till *kommunal* skatt. I vissa ärenden äro angivna belopp lägre än verkliga siffror, i andra fall högre. Differenser över 3 000 kronor förekomma.

Den räntefria, stående delen av förbättringslån är behovsprövad med inkomsten såsom grundläggande faktor. Därefter tages hänsyn till försörjningsbörda och förmögenhet. Med hänsyn härtill kan likformig behandling av ansökningar ske endast om verkliga uppgifter föreligga i ansökningshandlingarna. Det åligger förmedlingsorganen att företa denna kontroll, rätta felaktigheter samt avge eget yttrande.

Länsbostadsnämnden fann det beklagligt att en kommunal myndighet i ansvarig ställning kunde taga sin uppgift på det lättvindiga sätt som här skett. Samtidigt beslöt nämnden att samtliga ansökningar från Eder kommun skulle återgå för ny *författningssenlig behandling*.»

Sedan ifrågavarande 97 ansökningar återkommit till länsbostadsnämnden kontrollerades på nytt inkomstuppgifterna, varvid dessa befunnos riktiga.

Det har framkommit att de först lämnade, felaktiga uppgifterna ifyllts av en underordnad tjänsteman i kommunen, varefter kommunalnämndens ordförande undertecknat blanketten.

Med anledning av det inträffade beslöt länsbostadsnämnden vid sammanträde den 14 mars att uppdraga åt nämndens tjänstemän att verkställa erforderliga stickprovsundersökningar rörande i samband med låneansökningar lämnade inkomstuppgifter.

Det må vidare nämnas, att länsbostadsnämnden redan i skrivelse till förmedlingsorganen den 15 februari i år erinrade om att den räntefria stående delen av förbättringslån är behovsprövad, varför de lånesökandes uppgifter om ekonomi, inkomst och försörjningsbörda måste överensstämma med verkliga förhållandet. Förmedlingsorganen borde fördenskull noggrant kontrollera dessa uppgifter. I skrivelse till förmedlingsorganen den 9 april framhöll nämnden ytterligare i denna fråga bl. a. följande:

»Skulle det vid den slutliga prövningen visa sig att felaktiga uppgifter lämnats och bestyrkts i den preliminära eller slutliga ansökan kan beviljat förbättringslån och räntefri, stående del helt indragas. För kommunerna innebär det sålunda stor ekonomisk risk att lämna vilseledande uppgifter. Därför bör det ligga i kommunernas intresse att så noggrant som möjligt granska och rätta ansökningarna ävensom att själva lämna riktiga uppgifter.»

De av länsbostadsnämnden företagna stickprovsundersökningarna ha gett vid handen, att anledning saknas att anta att felaktigheter av den art, som framkom-

mit beträffande ansökningar från nyssberörda kommun, förefinnas även beträffande andra kommuner.

Det må slutligen nämnas, att till länsbostadsnämnden i Västerbottens län intill den 21 maj i år inkommit 683 ansökningar om förbättringslån. Av dessa ha hittills 440 behandlats, varvid 115 avslagits och 325 bifallits med ett sammanlagt lånebelopp av 133 200 kronor, av vilket 116 740 utgör räntefri stående del. Samtliga beslut i länsbostadsnämnden ha varit enhälliga.

Av den här lämnade redogörelsen för handläggningen av förbättringslåneärenden i de kommunala förmedlingsorganen och länsbostadsnämnden i Västerbottens län framgår, att felaktigheter beträffande inkomstuppgifterna av det slag, interpellanten åsyftar, hittills endast påträffats i ansökningar från en enda kommun. Den brist på noggrannhet från ifrågavarande kommuns sida som föranlett att länsbostadsnämnden erhållit felaktiga inkomstuppgifter är beklaglig. Med hänsyn till vad interpellanten anfört vill jag emellertid understryka, att nämnden, på grund av att en ledamot kände till förhållandena på orten, i god tid upptäckte de brister i inkomstredovisningen som förelågo. Vid inrättandet av länsbostadsnämnderna har förutsatts, att ledamöterna skola besitta lokalkännedom och aktivt medverka i första hand vid den behovsprövning som föregår beslut om sådan del av förbättringslån som har subventionskaraktär. Det inträffade torde icke kunna tagas till utgångspunkt för sådana generaliseringar och anklagelser mot förmedlingsorganen i Västerbottens län — d. v. s. länets kommunalnämnder och drätselkammare — som framförts i interpellationen. Den statliga län- och bidragsgivningen bygger på ett förtroendefullt samarbete mellan bostadsstyrelsen och länsbostadsnämnderna å ena och de kommunala förmedlingsorganen å den andra sidan. Länsbostadsnämnden i Västerbottens län torde ha handlat i överensstämmelse med administrativ praxis, då den förutsatt att de av förmedlingsorganen bestyrkta uppgifterna böra godtagas utan föregående allmän kontroll från nämndens sida. Då

nämnden erhöll kännedom om att felaktigheter sannolikt förelågo beträffande i vissa ansökningar angivna inkomstuppgifter, handlade nämnden med berömvärd snabbhet och vidtog uppenbarligen de åtgärder som erfordrades. På grund av det inträffade synes vidare lämpligt att såsom nämnden gjort tid efter annan verkställa stickprovundersökningar.

Den utredning, som verkställdes, ger sålunda vid handen, att vad som inträffat torde vara ett enstaka fall och att därför ej anledning finnes att — som skett i interpellationen — rikta anmärkningar mot länsbostadsnämnden och mot de kommunala förtroendemännen i allmänhet. Jag finner sålunda anledning saknas att vidtaga de av interpellanten i hans andra fråga åsyftade åtgärderna.

Bilaga B till första kammarens protokoll 30 maj 1949 (s. 34).

Interpellationssvar.

Herr talman!

I en med första kammarens tillstånd framställd interpellation har herr Ivar Persson berört frågan om tillämpning av den s. k. sociala arrendelagstiftningens grundsatsar beträffande vissa kategorier för kyrkliga ändamål anslagna fastigheter. De fastigheter interpellanten avser är dels sådan ecklesiastisk jord, vars avkastning tillfaller domkyrka, domkyrkosysselman eller lokalkyrka eller som utgör s. k. skolhemman, dels det betydande bestånd av fastigheter, som äro anvisade pastoraten såsom avlöningstillgång för prästerskapets avlöande (s. k. ecklesiastiska löneboställen). Interpellanten frågar, när statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet ämnar vidtaga sådana åtgärder, att utarrenderingsbestämmelserna för dessa kategorier ecklesiastisk jord i princip komma att överensstämma med den sociala arrendelagstiftningen.

I egenskap av föredragande av kyrkoärenden i statsrådet får jag lämna följande svar.

I samband med genomförandet vid 1943 års riksdag av den sociala arrendelagstiftningen förutsattes, att de särskilda författningar, som berörde förhållandena vid bl. a. ecklesiastiska arrenden, skulle underkastas en översyn i syfte att författningsregleringen på detta område

komme att i huvudsak ansluta sig till denna sociala arrendelagstiftning.

För Lunds domkyrkas och lokalkyrkornas hemman och lägenheter i Skåne, Halland och Blekinge har hittills gällt, att byggnads- och underhållsskyldigheten helt åvilar vederbörande arrendatorer. Vid 1948 års riksdag besvarade jag en interpellation av herr Pehrsson-Bramstorp, vari begärdes upplysning, när det kunde förväntas, att de sociala arrendebestämmelsernas principer skulle kunna tillämpas vid utarrendering av dessa fastigheter. Jag redogjorde i mitt svar för de speciella omständigheter, som tills vidare lade hinder i vägen för en definitiv och restfri lösning av denna fråga för dessa fastighetsgruppers vidkommande, men ställde i utsikt, att frågan — åtminstone för domkyrkofastigheternas del — skulle kunna få en *provisorisk* reglering redan under hösten 1948. Frågan har dock tyvärr — även med denna begränsning — visat sig mera komplicerad än jag haft anledning befara. Emellertid ha, sedan alternativa lösningslinjer härför övervägts, numera utfärdats vissa bestämmelser med provisorisk giltighet för kyrkofastigheter i Skåne, Halland och Blekinge, vilka bestämmelser torde i det väsentliga tillgodose det i herr Ivar Perssons interpellation understrukna önskemålet. Jag hän-

visar härom till Kungl. Maj:ts cirkulär den 6 maj 1949, nr 206, till kammarkollegiet samt stiftsnämnderna i Lund och Göteborg angående provisoriska bestämmelser för utarrendering av vissa kyrkofastigheter i Skåne, Halland och Blekinge.

För förvaltningen av de ecklesiastika löneboställena gälla föreskrifterna i 1932 års ecklesiastika boställsordning. För självständigt jordbruk avsedd bebyggelse å sådant boställe får enligt dessa bestämmelser ej utan tillstånd av stiftsnämnden inskränkas så, att sådant jordbruk ej längre kan bedrivas på bostället. Optionsrätten för arrendator är vidare reglerad i denna boställsordning, varjämte möjlighet finnes för optionsberättigad arrendator att överklaga av boställsnämnd fastställda villkor för arrendeupplåtelse. Principiellt åvilar byggnadsskyldigheten å boställena vederbörande pastorat, men arrendator *kan* tillförbindas att svara för om- eller nybyggnad av laga hus. Emellertid torde — enligt vad jag inhämtat från stiftsnämnderna i de stift, där huvudparten av jordbruksboställena är belägen — icke i något fall sådan nybyggnadsskyldighet ha ålagts arrendatorerna i arrendekontrakten. Huvudregeln synes här allmänt gälla, d. v. s. att pastoraten svara för kostnaderna för dessa byggnadsarbeten.

Det torde i och för sig icke möta någon större svårighet att omarbota boställsordningen till full överensstämmelse med den sociala arrendelagstiftningen. Frågan härom har emellertid i hög grad komplicerats genom förekomsten i ecklesiastikdepartementet av en rad framställningar om ändringar i olika hänseenden av boställsordningen, gjorda av kyrkomötet, stiftsnämnder, arrendatorsföreningar, m. fl. Förre domänintendenten Bernhard Nilsson i Landeryd har vidare i egenskap av sakkunnig avgivit ett betänkande angående de ecklesiastika löneboställenas räntabilitet m. m., enligt vilket också betydelsefulla ändringar föreslås i fråga om dessa fastigheters förvaltning. Visserligen föreligger inom ecklesiastikdepartementet utarbetade förslag till vissa ändringar i boställsordningen m. fl. författningar i

anledning av den sociala arrendelagstiftningens tillkomst och förutnämnda inom departementet vilande framställningar, men i den granskning, som statens sakrevision företagit av stiftsnämndernas fastighetsförvaltning m. m., har även berörts bl. a. spörsmålet om finansieringen av byggnadskostnaderna å löneboställena. Detta spörsmål kan i detta sammanhang icke lämnas obeaktat. De utarbeteade förslagen kräva sålunda en översyn redan i anledning av sakrevisionens förslag och remissinstansernas däröver avgivna yttranden. Åtskilliga av de frågor, som aktualiserats i de framförda förslagen till ändringar i lagstiftningen om löneboställenas förvaltning, äro så intimt förbundna med ett författningsmässigt inarbetande i boställslagstiftningen av den sociala arrendelagstiftningens regler, att en samtidig lösning av hithörande frågor synes ofrånkomlig.

Vad angår den av interpellanten berörda, fåtaliga gruppen av arrendefastigheter, som utgöra s. k. skolhemman, får jag nämna, att förslag föreligger om en helt förändrad disposition av ifrågavarande fastigheter. Remissbehandlingen av dessa förslag är ännu icke avslutad.

Även om jag beklagar dröjsmålet med framläggandet av dessa frågor för riksdagen, så torde man kunna utgå från, att utarrenderingen av löneboställena redan nu sker efter de huvudsakliga grundsatserna i den sociala arrendelagstiftningen. Ytterligare någon tids anstånd för medhinnande av den författningsmässiga reglering, som här erfordras, torde för den skull knappast för arrendatorerna medföra något påtagligare men. Åtskilliga av de många framställda yrkandena och förslagen äro av mera vittutseende och invecklad beskaffenhet. Det är emellertid klart, att prövningen av dylika frågor, vilkas lösning måste ställas på längre sikt, icke nu bör uppehålla de praktiska reformer, som visa sig möjliga att genomföra inom ramen för det gällande förvaltningssystemet. Jag hyser den förhoppningen, att förslag i åtminstone de mera trängande av dessa frågor skola kunna föreläggas 1950 års riksdag.

Bilaga C till första kammarens protokoll 30 maj 1949 (s. 44).

Interpellationssvar.

Herr talman!

Med första kammarens tillstånd har herr Osvald frågat mig, om jag är beredd redogöra för de principer, efter vilka licenser lämnats för import av färdiga preparat för kampen mot ogräset och för import av råvaror för tillverkning av dylika preparat.

Till svar härpå vill jag meddela följande.

Frågan om import av ogräsbekämpningsmedel i större skala aktualiserades först 1948. Tidigare hade förekommit import i begränsad utsträckning av olika slags sådana medel, främst amerikanska. Bekämpningen av ogräs med kemiska preparat befann sig då i försöksstadiet.

Allteftersom bekämpningsmedlen blivit mera utexperimenterade och det kommit till allmän kännedom, vilka resultat, som stå att vinna på detta område, ökades efterfrågan, och önskemål om import av större kvantiteter framkommo. Sedan importmöjligheterna i fråga om U. S. A. beskurits, är det framför allt England, som kommit i fråga som importland. Uder 1948 importerades färdiga ogräsbekämpningsmedel för i runt tal 650 000 kr., huvudsakligen från England och en mindre kvantitet från Danmark. Endast två svenska firmor uppträdde detta år som importörer.

För att i god tid planera för importen av ogräsbekämpningsmedel för 1949 års behov igångsattes under hösten 1948 inom vederbörande kommissioner en närmare undersökning rörande behov, importmöjligheter och andra på denna fråga inverkan faktorer. Undersökningen föranleddes bl. a. av en framställning från en firma om import från Danmark av rätt betydande kvantiteter.

Till handelsdepartementet inkom vidare olika framställningar, som avsågo såväl import av preparat som tillverkning av sprutor och därmed sammanhängande problem, tilldelning av drivmedel m. m.

Enligt beräkningar utförda vid statens jordbruksförsök räknade man med ett behov av ogräsbekämpningspreparat, överstigande 2 000 000 l. Föreliggande importönskemål uppgick till endast 850 000 l. Med hänsyn bl. a. till den begränsade tillgången till sprutor och service, ävensom till att svensk tillverkning i viss skala beräknades komma i gång under våren 1949, ansågs inom handelskommissionen och livsmedelskommissionen importen tills vidare böra begränsas till nämnda 850 000 l.

Det kan i detta sammanhang nämnas, att tillgången till för spridningen erforderliga sprutor varit knapp och begränsat möjligheterna att använda dessa preparat. Sedan plåtsituationen förbättrats, har dock en viss tillverkning kunnat ske, och tillgången till sprutor torde därför i år ha avsevärt ökat.

I marknaden förekomma i huvudsak två slag av preparat, dels den engelska typen (metoxoner), dels de s. k. 2.4-D-preparaten, som äro helt förhärskande i U. S. A. och som importerats därifrån. Inom jordbrukets försöksväsende ha de olika preparatens användbarhet prövats. Användningen av dessa preparat synes kräva stor försiktighet, då en överdosering, besprutning med olämpligt preparat eller vid olämplig tidpunkt m. m. kan medföra svåra skadeverkningar på grödorna.

I samband med nyssnämnda utredning hördes statens jordbruksförsök beträffande olika preparats användbarhet,

och därifrån uttalades att enligt dittills vunna erfarenheter minsta skadeverkningar åstadkommit vid användning av de engelska preparaten.

I fråga om övriga förekommande preparat, bl. a. sådana av dansk tillverkning, ansågs ytterligare erfarenhet böra avvaktas, innan man bestämde sig för import i större skala.

Mot bakgrunden av denna utredning uppgjordes efter samråd mellan handels- och livsmedelskommissionerna samt representanter för jordbruksförsöksväsendet en preliminär plan för importen av färdiga preparat för 1949 års behov. Enligt denna beräknades 80 000 l skola importeras från Danmark och 800 000 à 850 000 l från England. — Någon särskild plan för import av råvaror för tillverkning av sådana preparat uppgjordes däremot icke, med hänsyn bl. a. till att ovisshet rådde rörande omfattningen av denna tillverkning. Eventuellt erforderlig import beräknades kunna tillgodoses inom ramen för den allmänna importen av kemikalier o. d.

Den faktiska importlicensgivningen under 1949 har hittills uppgått till ett belopp av ca 1 140 000 kronor. Härav avse ca 165 000 kr. import från Danmark av något över 100 000 l färdig vara. Resten har importerats från England. Engelskimporten har gått genom två firmor, varav den ena importerat färdigt preparat. Den andra firman tilldelades ett engångsbelopp i pund att disponeras antingen för inköp från England av färdig produkt eller import av råvaror och tillverkning i Sverige enligt särskilt uppgjord plan. Den tilldelade valutan har av firman disponerats på det sätt, att tillverkningen av preparatet ägt rum ombord på ett i Göteborgs hamn liggande norskt fartyg. Arbetskraften för fabrikationen har betalats i svensk valuta, och den tilldelade pundvalutan har kunnat disponeras för betalning av råvaror, hyra för maskinell utrustning m. m. Härigenom har firman inom ramen för tilldelad valuta kunnat frambringa en större kvantitet preparat än om färdigt preparat importerats.

Med anledning av den uppmärksamhet, som från konkurrenthåll riktats mot

sistnämnda form av tillverkning och som även kommit till synes i pressen, kan nämnas, att enligt verkställd undersökning tillverkningen har försiggått under iakttagande av alla de bestämmelser, som äro tillämpliga på en sådan fabrikation. Tillverkningen har icke åtnjutit några förmåner, som icke skulle tillkomma en sådan, driven på land.

Tillverkningen av ogräsbekämpningsmedel inom landet torde först under innevarande år ha nått någon nämnvärd omfattning. Såsom tidigare antytts befinner sig utvecklingen på detta område under starkt framåtskridande, och olika slag av preparat ha kommit i marknaden, vilkas användbarhet varit föga prövad. Från jordbruksförsökshåll har betonats nödvändigheten av att iakttaga försiktighet i fråga om användningen av oprövade preparat, och till följd härav har det ansetts nödvändigt att bibehålla en viss import av sådana medel, som man redan äger närmare kännedom om. Samtidigt har man emellertid räknat med att de svenska producenterna skulle komma att närmare utexperimentera och pröva sina preparat redan under detta år.

Den inhemska produktionen har nu nått en sådan omfattning, att enligt producenternas egen uppgift övervägande delen av landets behov för år 1950 skall kunna täckas därav. Möjligheter föreligga numera för framställning av såväl metoxoner (den engelska typen) som 2.4-D-preparat (den amerikanska typen). Huvuddelen av de råvaror, som åtgå för tillverkningen, torde finnas inom landet, och endast en mindre del behöver importeras. Möjligheter finnas till import av råvaror från såväl England som Bizonien. Det kan även nämnas, att importmedgivande lämnats för en anläggning för tillverkning av ifrågavarande preparat. Det är kanske emellertid ännu för tidigt att bestämt uttala sig om de svenska preparatens användbarhet, effektivitet m. m. Oklarhet råder även beträffande en del andra frågor, såsom priser, möjligheterna att använda utländska tillverkningsmetoder, m. m.

Som framgår av det sagda befinner

man sig i fråga om såväl användning som tillverkning av ogräsbekämpningsmedel i en tid av stark utveckling. Oviss-
het råder alltjämt i flera hänseenden rör-
ande lämpligheten av olika preparat,
behandlingsmetoder o. d. Det synes
under sådana förhållanden icke lämp-
ligt, att, när det gäller importen av färdiga
preparat och råvaror, uppdraga
andra riktlinjer, än som betingas av
importintresset, den beräknade förbruk-
ningen inom landet och erfarenheterna
rörande olika preparats användbarhet.
En minskning av importen av färdiga
preparat under 1949 skulle sannolikt ha

medfört, att efterfrågan icke kunnat
täckas. För ett kommande år torde möj-
ligheterna att tillhandahålla inhemska
preparat vara avsevärt större, och det
torde även få förutsättas att dessa pre-
parat kunna ingående prövas under in-
nevarande år. Dessa förhållanden torde
komma att närmare undersökas under
hösten i samband med planläggningen
för 1950 års import. — För att främja
utvecklingen på detta område, blir det
måhända lämpligt att även fortsättnings-
vis medgiva viss import av färdiga pre-
parat, bl. a. med hänsyn till kvaliteter
och priser.

Tisdagen den 31 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 11 förmiddagen.

Justerades protokollen för den 24 innevarande månad.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott den av herr *Gränebo* m. fl. väckta motionen, nr 330, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 12 maj 1917 (nr 189) om expropriation, m. m.

Föredrogs första lagutskottets memorial nr 48, med föranledande av kamrarnas beslut beträffande dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i militära rättegångslagen den 30 juni 1948 (nr 472), m. m., jämte i ämnet väckt motion, dels ock Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 14 § lagen den 30 juni 1948 (nr 449) om disciplinstraff för krigsmän och lag angående ändrad lydelse av 66, 68 och 69 §§ militära rättegångslagen den 30 juni 1948 (nr 472).

Sedan ett av utskottet i memorial nr 43 framlagt sammanjämningsförslag beträffande 11 § av utskottets i utlåtande nr 32 framlagda förslag till lag angående ändring i lagen den 30 juni 1948 (nr 450) om dödsstraff i vissa fall då riket är i krig bifallits av första kammaren men avslagits av andra kammaren, hade utskottet i det nu föreliggande memorialet för riksdagen anmält, att frågan om ändring i nämnda lag för innevarande session förfallit.

Med hänsyn till riksdagssessionens nära förestående slut hade utskottet tillika hemställt, att förevarande memorial måtte företagas till avgörande efter allenast en bordläggning.

På gjord proposition bifölls utskottets berörda hemställan.

Därefter beslöt kammaren på gjord proposition att lägga utskottets i memorialet gjorda anmälan till handlingarna.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets memorial nr 180, angående statsregleringen för budgetåret 1949/50.

Punkterna 1—13.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 14 och 15.

Lades till handlingarna.

Punkten 16.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 17.

Lades till handlingarna.

Punkten 18.

Utskottets hemställan bifölls.

Vid förnyad föredragning av bankoutskottets memorial nr 47, angående uppskjutande av behandlingen av fullmäktiges i riksbanken förslag i fråga om fortsatt giltighet av den för riksbanken gällande ramen för tjänstetillsättningar (övergångsplan II) m. m., bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

Herr TALMANNEN yttrade: Efter samråd med andra kammarens talman får jag tillkännagiva, att riksdagens höstsession kommer att taga sin början måndagen den 17 oktober, då kamrarna komma att kallas till sammanträden kl. 2 em.

Kallelser komma att utfärdas genom sedvanlig annonsering i dagspressen och genom tillkännagivande i radio. Personliga kallelser komma däremot icke att utfärdas.

Anmäldes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 343, i anledning av väckta motioner om utredning och förslag rörande inomskärsfarleden i Bohuslän;

nr 344, i anledning av väckta motioner angående en mellanriksbana över gränsen i Bohuslän;

nr 353, angående statsregleringen för budgetåret 1949/50; och

nr 354, med överlämnande av riksstat för budgetåret 1949/50.

Skrivelseförslagen godkändes, förslaget nr 353 under förutsättning att andra kammaren beträffande statsutskottets memorial nr 180 fattade samma beslut som första kammaren.

Anmäldes och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 372, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område jämte i ämnet väckta motioner.

Anmäldes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 373, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag ur kyrkofonden för avlönande av präster m. m., dels ock i ämnet väckta motioner;

nr 374, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag

om ändring i militära rättegångslagen den 30 juni 1948 (nr 472), m. m., dels ock Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 14 § lagen den 30 juni 1948 (nr 449) om disciplinstraff för krigsmän och lag angående ändrad lydelse av 66, 68 och 69 §§ militära rättegångslagen den 30 juni 1948 (nr 472);

nr 375, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till vapenförordning; och

nr 376, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om explosiva varor.

Skrivelseförslagen godkändes, förslaget nr 374 under förutsättning att andra kammaren beträffande första lagutskottets memorial nr 48 fattade samma beslut som första kammaren.

Anmäldes och godkändes utrikesutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 379, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 214, angående godkännande av Sveriges anslutning till Europarådet.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 11.08 förmiddagen.

In fidem
G. H. Berggren.